משה סאלדאט

א דראמא אין 4 אקטען

פֿון

מ. נ. שייכֿעוויטש.

קראקא תרע"ג

פֿערלאג פֿון

אמקרויט עט פריינד, בוכהאנדלונג פשעמישל.

דרוק פון משה דייטשער.

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY

679

פערזאנען.

פערדינאנד וואלדמאן איין גוטסבעזיצער.

קלארא זיין טאכטער.

הערמאן איהר לעהרער.

ברוך זייער דיענער.

מאניע איין בעטלערין.

משה איהר זאהן.

שטוטצער איין גינערל.

אברהם איין רינדאר.

מהלה זיין ווייב.

FROM THE INCOME OF THE
JOE AND EMILY LOWE FOUNDATION
BOOK FUND FOR JUDAICA

עֶרְשְׁטֶער אַקְט.

(איין ווירטסהויז אונטער דער שטאָדט, אויפֿטריט קאָהר).

כאהר : אַלֶע אִין אֵיינֶעם לוּסְטִיג בְּרוּדֶער נָאר גוּט
טְרִינְקְט אוּים דֶעם וַויין מִיט אַפֶּעטִיט
טְרִינְקְט נָאר אוּים דֶעם וַויין
לָאמִיר לוּסְטִיג זַיין.
טְרִינְקְט נָאר בְּרוּדֶער זִינְגְט נָאר לִידֶער } בִּיסס
לָאמִיר פְרֵעהלִיךְ זַיין }

סאלא : אַייעֶר אוּנְטֶערְהַאלְט גֶעפֶעלְט מִיר גוּט
אִיךְ וִוינְשֶׁע אַייךְ דָא פִיעל גְלִיק
אוּן לַיידִיגְט אוּים דִי בֶּעכֶער וַויין
אוּן גִיט מִיר צוּ לֶעזֶען אוּפִּים נַיי (בִּיס).
גָאט זָאל אַייךְ גֶעבֶען גְלִיק אוּן גֶעזוּנְד.
אוּן לַיידִיגְט אוּים דֶעם וַויין.

כאהר : אַלֶע אִין אֵיינֶעם א. ז. וו.

(אויפֿטריט אברהם ווירטה, מאניע)

אברהם : לִיעבֶּע יוּדֶענֶע וָואס וִוילְט אִיהר פוּן מִיר? אִיךְ הָאבּ פַאר אַייךְ קַיין פְּלַאטְץ נִישְׁט. אִיבֶּערְהוֹיפְּט אִיצְט אִיז מַארְק דָא אִין דָארְף, דִי פּוּיֶערְן פָאהְרֶען דָא דוּרְךְ אִין קֶעהְרֶען אַהֶער מִיט פְרוּי אִין קִינְד דֶערִיבֶּער אִיז בַּיי מִיר יֶעדֶעס שְׁטִיבֶּעלֶע אֵיינְגֶענוּמֶען בִּיז [illegible] אַטְץ וֶועהר טְהַייעֶר.

מאניע: אַךְ גָאט! אַיינָע אָרימָע קְרַאנְקָע פְרוי וִוילְט איהר פון אַייער הויז אַרויסְוַוארְפֶען?

אברהם: אִיךְ וַוארְף אַייך דֶען? אִיךְ פִיהר דָאךְ אַייךְ אַרוים פַאוָואלְיֶע בַּיי דֶער האַנְד.

מאניע: אִיהר פִיהְרְט נִישְׁט מִיךְ, אִיהר פִיהְרְט אַרוים די וָועלְיֶע פון מַיין ברוּסְט.

אברהם: וָואס אִיךְ? וָואס עָס אִיז נִישְׁט אַזוֹי גֶעפֶּעהְרְלִיךְ.

מאניע: דֶעם לֶעצְטֶען גְרָאשֶׁען הָאבּ אִיךְ דָאךְ בַּיי אַייךְ פֶערְצֶעהְרְט.

אברהם: טַאקֶע דֶערְפַאר וַוייל עֶס אִיז גֶעוָועהן דֶער לֶעצְטֶער.

מאניע: אִיךְ קֶען אָבֶּער אַרְבֵּייטֶען.

אברהם: דָאס וָועלֶען מִיר שׁוֹין זָעהן.

מאניע: וִויזָשֶׁע זָאל אִיךְ דֶען דֶערְוַוייל בְּלַייבֶּען?

אברהם: אִיצְט קֶען מֶען אִיבֶּערַאל בְּלַייבֶּען וַוייל עֶס אִיז אַ שֶׁעהן וֶועטֶער אִין דְרוֹיסֶען.

מאניע: אִיךְ הָאבּ מִיךְ אֶפִּילוּ נִישְׁט מִיט וָואס צוּצוּדֶעקֶען. וַוי קֶען אִיךְ מִיךְ בֶּעהַאלְטֶען פַאר דֶעם רֶעגֶען.

אברהם: גָאט אִיז אַ פָּאטֶער.

מאניע: וֶוער וָועט מִיר גֶעבֶּען אַ שְׁטִיקֶעל בְּרוֹיט מַיין הוּנְגֶער צוּ שְׁטִילֶען?

אברהם: דֶער וָואס שְׁפַּייזְט אַלֶע פֵייגֶעל אוּנְטֶער׳ן הִימֶעל.

מאניע: הֶערְט אוֹים מֶענְטְשׁ, אִיהר וַוייסְט דָאךְ אַז אִיךְ הָאבּ פון נֶעכְטֶען אִין דֶער פְרִיה קַיין בִּיסֶען בְּרוֹיט נִישְׁט גֶעהַאט אִין מַיין מוֹיל.

אברהם: וָואס אִיז אַ קְרַאנְקֶער עֶסְט וֶועניג. עֶס קֶען אִיהם נָאךְ שַׁאדֶען.

מאניע: אִיךְ וָועל אַייךְ רִיכְטִיג און פִּינְקְטְלִיךְ בֶּעצָאהלֶען.

אברהם: פון וַואנֶען? הַיינְט אִיז שְׁלֶעכְטֶע צַייטֶען.

מאניע: נִישְׁט שְׁלֶעכְטֶער פון מַיין מַזָל.

אברהם: װײסט איהר װאָס? איהר זעצט אײך דאָ אויף דעם װעג, דער װעג ריהט נישט פון מענשען, און בעט נדבות, עס װעט אײך קײנער נישט אָבזאָגען.

מאניע: װאָס נדבות בעטען? בעסער זאָל איך פאַר הונגער שטאַרבען.

אברהם: אָט האָסטו דיר אַ פּרוצה, עס האָט זיך שוין פיעל מאָהל געטראָפען אַז טאַטענס קינדער בעטען נדבות פריבט, אַ געװאָהנהײט איז די צװײטע נאַטור, װעהט איהר אָט געהט דאָרט אײנער װעל איך אײך לערנען װי אַזוי מען טהוט (איין גייער געהט גוט מאָרגען גייער) גוט מאָרגען גיט יאָהר.

אברהם: ליעבער שכן שענקט, די אָרימע פרוי עפּעס אַ נדבה.

גײער: איך האָב בײַ מיר גאָר נישט.

אברהם: װײס איך דער איז אַלײן אַ געװונטער קבצן, אָט געהט דער רינדאַר ער װעט אײך געװיס געבען אײן שטיקעל ברויט גוט מאָרגען ר׳ ליב װעהט נאָר דאָרט זיצט אײן אָרימע פרוי אײנע קראַנקע. זי שעהמט זיך אײך צו בעטען אַ נדבה.

רינדאר: זי מעג זיך טאַקע שעהמען זי איז יונג און געזונד זי קען אַרבײטען און פערדיענען.

אברהם: זי האָט אָבער דאָס פיעבער זי איז קראַנק.

רינדאר: לאָז זי עס טאַקע האָבען היינטיגע צײטען פאַרדיענט מען שװעהר אַ קערבּיל קײן שום מענש קומט נישט אָן גרינג. מען מוז אַרבײטען.

אברהם: בעצאָהלט נאָר פאַר איהר פאַר אַ שטיקעל ברויט זי איז זעהר הונגעריג.

רינדאר: אויף דעם פעלד איז היינטיגע צײטען נישט געגראַטען אין די חאָלערע האָט בײַ מיר די בעסטע צװײ אָקסען אַװעקגעחאַפּט.

אברהם: עס זאָל דיך טאַקע אויך אַװעק חאַפּען דאָס איז אַ קאַרגער

הונד נו, מיין ליעבע יודענע פון מיין זייט האב איך גענוג יוצא געוועהן איך בין נור מחויב געוועהן אייך צו לערנען בעטלען געהן, ווייטער זאל אייך גאט העלפען! (אב).

מאניע: ליעבער גאט אין הימעל, די ווייסט עס, אז איך בין עס נישט געוואונט אה! איך דאנקע דיר ליעבער גאט וואס די האסט מיך ביז אהער דערהאלטען מיט דיין גענאדע און די האסט מיך אבגעהיטען פון מענשענס גאבע נא גיבזשע מיר וויעדער צוריק, אז איך זאל קענען וויעדער אנפאנגען צו ארבייטען און דאס ביסאלע וואס איך דארף זאל איך נישט דארפען אנקומען צו לייטענס גאבע. אה! ווען מיין זוהן משה'לע זאל עס וויסען אז איך זיין מוטער בין הונגעריג אה! גוטער גאט לעבט ער האטש ערגעץ? יא עס מוז שוין געווים ליגען אויף איהם א בארג מיט ערד... אה וואלדמאן וואלדמאן די שלעכטער מענש וואס דורך דיר איז יעצט מיין גאנצעס לעבען... נישט מיין איך וויל דיך יעצט נישט שעלטען לעב דיר גליקליך דארט ווי די ביזט איך ווינש מיר נאר איין זאך דורך מיין צופאל זאל עס דיך דא דורכפיהרען און די זאלסט דערקענען אין די שמאטעס און אין דעם אויסגעדארטע פנים די איינציגע בליהענדע מאניע, און איך וויל זעהן וואס פאר א מוטה די וועסט פאסען מיך אנצוקוקען! אך! עס פאלט מיר ארוים מיין הערץ פאר הונגער ווען איך זאל האטש האבען איין שטיקעל ברויט! דאך מיין איך אז דא אויף דעם גרויסען וועג וועט מען מיך נישט לאזען פאר הונגער שטארבען.

(אויפטריט יענטע).

יענטע: גוט מארגען אייך מימעניו וואס זיצט איהר דא?

מאניע: וואס איך זיטץ פרעגט איהר? מען האט מיך אנידער געזעצט. אין צרות נא זיטץ איך האבט נישט ביי דיר איין שטיקעל ברויט ליעבעס קינד איך בין זעהר הונגעריג!

יענטע: וואָס בּרויט? ווענט איהר דען שטאַרק הוּנגעריג?

מאניע: יאָ יאָ מיין ליעבּ קינד איך שטאַרבּ שיער פאַר הוּנגער!

יענטע: אַך מיין גאָט קיין געלד האָבּ איך נישט בּיי מיר איך געה יעצט אין שטאָט אַריין מיט דער מילך און אַז איך וועל צוּריק געהן וועל איך אייך געווים שענקען אַ פּאָר גראָשען מיט אַ שטיקעל בּרויט איך אַליין בּין אויך אַ יתוֹמה וואָס טהוּט מען אפשר ווילט איהר אַבּיסעל מילך דאָס קען איך אייך געבּען.

מאניע: יאָ מיין קינד גיבּ מיר אַבּיסעל צוּ בּענעצען מיין נשמה?

יענטע: נאַט טריענקט! טריענקט! טריענקט נאָך אַ בּיסאַלע איך גיבּ עס אייך פוּן דעם גאַנצען הערצען!

מאניע: גאָט זאָל דיך בּענשען דערפאַר די האָסט מיך פּאַרט דערקוויקט!

יענטע: איך האָבּ דערפוּן פערגניגען? אַ גוּטען טאָג אייך (אַבּ).

(אויפטריט חסיד).

מאניע: גריעסט אייך גאָט מיין ליעבּער הערר!

חסיד: איך דאַנקע אייך וועהר ליעבּע פרוי דען איהר וועהט אוּם קראַנק צוּ זיין.

מאניע: יאָ איך בּין קראַנק איך האָבּ דאָס פּיעבּער.

חסיד: (גיט איהר געלד) אויף מיר דייט קיין פאַראיבּעל איך בּין אַליין אויך נישט קיין רייכער מענש! (אַב)

מאניע: יאָ איך דאַנק אייך וועהר!

(אויפטריט משה).

משה: (קוּמט אָן פרעהליך) אַדאָ מוּז מען טרינקען אַ גלאָז בּיער היינט איז וועהר אַ הייסער טאָג נאָר צוּ ערשט מוּז איך מיין בּאַטעלע איין עצה פּרעגען (קוּקט אריין אין זיין באטעלע) אַ עס וועט מיר נאָך בּלייבּען אויף איין מיטאָג אויך צוּ בּעצאַהלען אין אויף דער נאַכט אַז גאָט וועט העלפען וועל איך שוין זיין אין דער היים, יאָ אַזוי בּלייבּט עס איך

בִּין וָעהר דַארְשְׁטִיג הָע קַארְטְשְׁמָער (ער דערזעהט מאניען) אָה אַיין אָרֶעמֶע קְרַאנְקֶע פְרוֹי אַזוֹי אָבְּגֶערִיסֶען אַזוֹי מָאגֶער און אוֹיסְגֶעדַארְט, זִי בֶּעטֶעלְט נִישְׁט נָאר אִיהר פָּנִים וָעהט אוֹיס אַז זִי דַארְף מֶען וָאל אִיהר הֶעלְפָען נָא מוּז מֶען דֶען שְׁטֶענְדִיג וַוארְטֶען בִּיז אַיינֶער בֶּעט? מִיר שַׁיינְט אַז אִיךְ וֶועל דָא אַיין גְרוֹיסֶע מִצְוָה פַארְדִיעֶנֶען אַ מִצְוָה לֶעשְׁט דֶעם דָארְשְׁט און שְׁטִילְט דֶעם הוּנְגֶער (ער גיט איהר געלד, זי דערקענט איהם).

מאניע: משֶׁה'לֶע מַיין זוּהן מַיין קִינְד.

משה: אָה אִים גָאטֶעס וִוילֶען לִיעבֶּע מוּטֶער וָואס טְהוּסְטוּ דָא? אַךְ אִין וָואס פַאר אַ צוּשְׁטַאנְד וָעהע אִיךְ דִיךְ יֶעצְט? וָואס אִיז דָאס?

מאניע: אָה אִיךְ קֶען נִישְׁט רֶעדֶען מַיין לִיעבּ קִינְד, אָה דִי פְרַיידֶע, אָה דִי פְרַיידֶע אִיךְ בְּלַייבּ אָן כּוֹחוֹת.

משה: קוּם צוּ דִיר מַיינֶע טְהַייעֶרֶע מוּטֶער קוּם צוּ דִיר. מַיין פִיעלְגֶעלִיעבְּטֶע מוּטֶער, אָה זִי צִיטֶערְט אָה גָאט זִי חַלֶשְׁ'ט.

מאניע: אָה מַיין קִינד, אִיךְ בִּין שְׁוַואךְ עֶס שְׁווִינְדֶעלְט מִיךְ פַאר מַיינֶע אוֹיגֶען אִיךְ הָאבּ נָאךְ פוּן נֶעכְטֶען אָן נִישְׁט גֶעגֶעסֶען.

משה: (נעמט ארויס ברויט) אָט הָאסְטוּ בְּרוֹיט לִיעבֶּע מוּטֶער אִיךְ הָאבּ אוֹיךְ אַבִּיסֶעל גֶעלְד אִין מַיין רָאק, מַיין מַאנְטֶעל וֶועל אִיךְ פֶערְ־קוֹיפֶען (חאלישט) הֶער קַארְטְשְׁמַארְשׁ! (קארטשמארש דורך דעם פענסטער) וָואס אִיז דָאס אַזוֹינְס?

משה: אַ פְלֶעשִׁיל וַויין גֶעשְׁווִינְד גֶעשְׁווִינְד.

קארטשמארש: אָט אִיז דָא וַויין אִיךְ זָאג אַייךְ אַ גְלֶעזֶעל אַיין אַנְטִיק עֶר קָאסְט אֶפִילוּ בִּילִיג נָאר אִיךְ זָאג אַייךְ אַז עֶר הָאט אִין זִיךְ אַזַא פַיין זוֹיעֶרְקֵייט פּוּנְקְט ווִי וַויין.

משה: גִיט אַהֶער וָואס קָאסְט בַּיי אַייךְ דִי פְלַאש שְׁמַאטֶע?

קארטשמארש: שְׁמַאטִינְגָער ? מַיין ווַיין מַין לִיעבְּער פְּרַיינְד מַין ווַיין אִיז נִישְׁט...

משה: אִיז נִישְׁט אַזוֹי גוּט דָאס ווַיים אִיךְ.

קארטשמארש: אִיךְ הָאבּ נָאךְ אַ גוּט גְלֶעזֶעל פְּרַאנְצֶעזִישֶׁען ווַיין אִין קֶעלֶער אַרַיינֶעם בּוֹימְמֶעהל אִיהר מֶעגְט אַייךְ וִוינְשֶׁען צוּ פֶּערְזִיכֶען אַ גְלֶעזֶעל פוּן יֶענֶעם ווַיין ווֶען אִיהר טְרִינְקְט נָאר אוֹים אַיין גְלֶעזֶעל ! ווָערְט אִיהר רוֹיט וִוי אַ טֶערְק.

משה: נָא גִיט שׁוֹין אַהֶער דִי פְּלַאשׁ.

קארטשמארש: אַ פְּלַאשׁ ווַיין ?

משה: יָא גֶעשְׁווִינְד !

קארטשמארש: פִיר ווֶעמֶען ?

משה: פִיר מִיךְ דֶער רוּחַ זָאל אִיהם נֶעמֶען, וִוי עֶר טַעֲנָה'ט אַ סַךְ.

קארטשמארש: דֶער סָאלְדַאט הָאט אִיהר גֶעלְד צוּ בֶּעצַאהלֶען ?

משה: (ציילט) עֶס פֶּעהלְט מִיר קָאפִּיקֶעס אִיהר מֶעגְט אוֹיךְ רַחֲמָנוֹת הָאבֶּען אוֹיף אַיין אָרֶעמֶע קְרַאנְקֶע פְּרוֹי...

קארטשמארש: נָא נָא, צוּ עֶרְשְׁט דְרַייסִיג קָאפִּיקֶעס.

משה: אְט אִיז גֶעלְד חַאפְּט אַייךְ דֶער רוּחַ מִיט'ן גֶעלְד, גִיכֶער זָאג אִיךְ אַייךְ וָוארְ'ן אִיךְ שְׁלָאג אַייךְ אוֹים אַלֶע אַייעֶרֶע שׁוֹיבֶּען.

קארטשמארש: וַוארְט נָאר וַוארְט דִי סָאלְדַאט (אַב)

משה: גֶעהוּנְגֶערְט הָאט זִי נֶעבֶּעךְ דֶעם גַאנְצֶען טָאג ווָעהרֶענְד אִיךְ הָאבּ מִיר נֶעכְטֶען בַּיי נַאכְט אִין דֶער רֶעסְטוֹירַאצְיָאן אַנְגֶעשַאפְּט אַ בְּרַאטֶען מִיט אַ גִיט גְלָאז ווַיין ווֶעהרֶענְד מַיינֶע מוּטֶער הָאט דָא גֶעחַלֶשְׁ'ט פַאר אַ שְׁטִיקֶעל בְּרוֹיט. אָה ! גָאט מֵיין גָאט וִוי מַיין גַאנְצֶע פְרַיידֶע אִיז פֶערְבִּיטֶערְט אוּן פֶערפִינְסְטֶערְט גֶעוָוארֶען.

מאניע: זיי רוהיג מיין קינד דאנקע גאט איך זעהע דיך וויעדער, יעצט איז מיר שוין גוט איך האב דיך נישט געהאפט מעהר צו זעהן.

משה: יא איך וועל דיך נישט לאזען פאלען ליעבע מוטער זעה ווי איך בין שוין גרויס און געזונד איך וועל קענען ארבייטען אום דיך צו ערנעהרען.

מאניע: איך דאנק דיר מיין טהייערער זאהן דער וויין דערקוויקט מיך איבערהויפט פון מיין קינדס האנד יא דאס גיט מיר מיין לעבען.

משה: יא מיין טהייערע מוטער טרינק נאך אביסעל אין פערקביים און דער יעצט וועניג ביז די וועסט צו דיינע כוחות ווידער קימען.

מאניע: דערצעהל מיר ליעב קינד וואס איז מיט דיר אין די פינף יאהר פארגענאנגען?

משה: אמאל גוט אמאל שלעכט, אמאל האב איך געהאט צו פיעל צו אין אמאל גאר נישט, נאר גאט זיי דאנק וואס איך בין געזונד.

מאניע: פארוואס האסטו מיר אזוי לאנג קיין בריעף געשריעבען.

משה: אך מוטער! איין ארעמען סאלדאט קומט זעהר שוועהר אן דאס פאסטמעגעלע, און אז איך האב שוין יא אמאל צונויף געלעגט א פאר קאפיקעס האב איך שוין נישט געוויסט וואס איך זאל מיט זיי פריהער טהון, און אזוי איז פארצויגען געווארען וואך צו וואך, איך בעט דיך ליעבע מוטער פערציי העע מיר.

מאניע: זאג מיר מיין קינד ביזטו שוין גענצליך פריי?

משה: נאך נישט ליעבע מוטער, איך האב נאר בעקומען איין אורלויב אויף א פאר מאנאטהע דורך איין געוויסער אורזאכע, נאר יעצט אז איך בין דיר נעטיג בלייב איך ביי דיר.

מאניע: יא מיט דיין זיין געבען מיר האף איך אז איך וועל אין גאנצען געזונד ווערען, וועל איך ווידער קענען ארבייטען און די וועסט קענען צוריקגעהן וועסט דיר קענען גיהן וואוהין די ווילסט, איך וויל דיין

גְלִיק נִישְׁט שְׁטָערֶען, קֶענְסְטוּ מִיר נִישְׁט זָאגֶען מַיין לִיעבּ קִינְד דוּרְךְ וֶועלְכֶער אוּרְזַאכֶע דִי הָאסְט אוּרְלוֹיבּ בֶּעקוּמֶען;

משה: יָא לִיעבֶּע מוּטֶער אִיךְ וֶועל עֶס דִיר דֶערְצֶעהלֶען, גֶעדֶענְקְסְטוּ לִיעבֶּע מוּטֶער פַאר פִינְף יָאהר צוּרִיק וֶוען אִיךְ בִּין אַוֶועק פוּן דֶער הֵיים הָאסְטוּ מִיר אַלֶעס מִיטְגֶעגֶעבֶּען נָאר אֵיין זַאךְ הָאסְטוּ פֶערְגֶעסֶען.

מאניע: וָואס מַיין קִינְד?

משה: אַ פַּאס אָדֶער אֵיין גֶעבּוּרְטְסְשֵׁיין, אִיךְ בִּין דַאמַאלְס נָאךְ נַארִישׁ גֶעוֶועהן, אַ יוּנְגֶעל פוּן פִינְפְצֶעהן יָאהר, אִיךְ הָאבּ גָאר נִישְׁט פֶער־שְׁטַאנֶען צוּ מֶען בֶּעדַארְף הָאבֶּען אַ פַּאס, אוּן דֶערְנָאךְ הָאט זִיךְ גֶעמַאכְט פִיעל מָאל וָואס מִיךְ הָאט פֶערְדְרָאסֶען וָואס דִי הָאסְט מִיר דָאס נִישְׁט מִיטְגֶעגֶעבֶּען, וַוייל אַזוֹי וִוי אִיךְ בִּין נָאר גֶעקִימֶען אִין אַ שְׁטָאדְט הָאבּ אִיךְ דָאךְ טַאקֶע גֶעזִיכְט אַ שְׁטֶעלֶע, אִיךְ הָאבּ גֶעוָואלְט לֶערְנֶען אַ מְלָאכָה, אוּן וִוי אִיךְ בִּין נָאר גֶעקִימֶען הָאט מֶען מִיךְ טַאקֶע גֶעפְרֶעגְט אוֹיף אַ פַּאס, נָאר עֶס גֶעפִינֶען זִיךְ צְוִוישֶׁען אוּנְזֶערֶע יוּדֶען מֶענְשֶׁען מִיט גוּטֶע הֶערְצֶער הָאבֶּען זֵיי מִיר גֶעגֶעבֶּען אַ שְׁטֶעלֶע.

מאניע: לַאנְג לֶעבֶּען זָאלֶען זֵיי דִי גוּטֶע מֶענְשֶׁען.

משה: בֶּענְשׁ זֵיי נִישְׁט לִיעבֶּע מוּטֶער, נִישְׁט אַזַא שְׁטֶעלֶע וִוי דִי מֵיינְסְט הָאבֶּען זֵיי מִיר גֶעגֶעבֶּען, נֵיין, פַאר אַ סָאלְדַאט הָאט מֶען מִיךְ אָבְּגֶעגֶעבֶּען.

מאניע: מַיין קִינְד דִי הָאסְט אוֹיךְ שׁוֹין גֶענוּג גֶעלִיטֶען אוֹיף דֶער שְׁלֶעכְטֶער וֶועלְט (וויינט).

משה: וַויין נִישְׁט לִיעבֶּע מוּטֶער, הָער בֶּעסֶער וַוייטֶער, מֶען הָאט מִיר אֵיין אַנְדֶערְן נָאמֶען גֶעגֶעבֶּען, נוּ אַוַדְאי הָאט עֶס מִיךְ שְׁטַארְק פֶערְדְרָאסֶען, אוּן נָאךְ מֶעהר הָאט עֶס מִיךְ פֶערְדְרָאסֶען וָואס אַלֶע סָאלְדַאטֶען הָאבֶּען מִיךְ גֶערוּפֶען קִינְד אָהנֶע פָאטֶער אַמָאל בִּין אִיךְ

שְׁטַארְק אִין כַּעַס גֶעוואָרֶען און עָס אִיז צְווִישֶׁען אוּנְז אַרוֹיס אַ גֶעשְׁלֶעג און דֶער פֶּעלְדְוֶועבֶּעל הָאט עָס דֶעם קָאמֶענְדַאנְט דֶערְצֵעהלְט. עָר אִיז אָבֶּער גֶעוֶועהן וֶעהר אַ גוּטֶער מֶענְשׁ און הָאט מִיךְ לִיעבּ גֶעהַאט. אִיךְ הָאבּ אִיהם דִי גַאנְצֶע גֶעשִׁיכְטֶע עֶרְצֶעהלְט פַארְוָואס דֶער שְׁקַאנְדַאל אִיז גֶעשֶׁעהן, און הָאבּ אִיהם אוֹיךְ דֶערְצֵעהלְט אַז וֶוען אִיךְ בִּין אַוֶועק פוּן דֶער הַיים בִּין אִיךְ אַלְט גֶעוֶועהן פִינְפְצֶעהן יָאהר און הָאבּ נִישְׁט גֶעוואוּסְט צוּ מֶען דַארְף נָאר הָאבֶּען אַ פַּאס. עָר הָאט מִיט מִיר מִיטְלֵייד בֶּעקוּמֶען און הָאט מִיר גֶעגֶעבֶּען אוּרְלוֹיבּ אוֹיף צְוֵויי מָאנַאטְהֶע און הָאט מִיר נָאךְ גֶעשֶׁענְקְט דְרַיי רוּבֶּעל אִיךְ זָאל קֶענֶען אַהֵיים פָאהרֶען און מִיר אַיין פַּאס בֶּעזָארְגְט. און הָאט מִיר אָנְגֶעזָאגְט אַז פּוּנְקְט צוּ דֶער צַייט זָאל אִיךְ צוּרִיק קוּמֶען. און דַיין גֶעזִיכְט לִיעבֶּע מוּטֶער הָאט מִיר אִין יֶענֶעם מָאמֶענְט אַנְגֶעפַאנְגֶען צוּ שְׁוֶועבֶּען פַאר דִי אוֹיגֶען בִּיז יֶעצְט בִּיז אִיךְ הָאבּ דִיךְ דָא דֶערְזֶעהן הָאבּ אִיךְ נָאר אִין דִיר גֶעדֶענְקְט, און דָאס אִיז דִי אוּרְזַאכֶע וָואס אִיךְ בִּין גֶעקוּמֶען.

מאניע: נוּ מַיין קִינְד דִי בִּיזְט עֶרְשְׁט גֶעקוּמֶען דִיר נֶעמֶען אַיין גֶעבּוּרְטְסְשַׁיין.

משה: יָא מַיין לִיעבֶּע מוּטֶער!

מאניע: אַךְ גָאט! (וויינט).

משה: וָואס אִיז דִיר לִיעבֶּע מוּטֶער? אַךְ גָאטֶעס ווִילֶען וָואס וַויינְסְטוּ?

מאניע: דִי קֶענְסְט קַיין גֶעבּוּרְטְסְשַׁיין מַיין קִינְד אַזוֹי גִיךְ נִישְׁט בֶּעקוּמֶען!

משה: פַאר וָואס?

מאניע: קִינְד מַיינְס, גָאט אִיז מַיין עֵדוּת אַז אִיךְ הָאבּ מִיט שְׁרֶעקְלִיכֶע שְׁמֶערְצֶען אָבְּגֶעקוֹיפְט מַיין פֶּערְבְּרֶעכֶען בַּיי מַיינֶע עֶלְטֶערְן, מַיינֶע פַיינֶע פרוּמֶע עֶלְטֶערְן, זַייעֶר קָאפּ בֶּעדֶעקְט מִיט שַׁאנְדֶע און מִיט שְׁמֶערְצֶען און מִיט קוּמֶער, דוּרְךְ דֶער לִיעבֶּע צוּ דַיין פָאטֶער הָאבּ אִיךְ זַייעֶר זֶעגֶען נִישְׁט בֶּעקוּמֶען, און אִיבֶּער מִיר הָאסְטוּ אוֹיךְ מַיין לִיעבּ קִינְד אַזוֹי פִיעל גֶעלִיטֶען, אָה גָאט! גִיבּ מִיר מוּטְה, גִיבּ מִיר קְרֶעפְטֶע, עֶנְטְדֶעק דִי וַואהְרְהַייט מַיינֶעם קִינְד!

משה: אַךְ לִיעבֶּע מוטֶער װען אִיךְ זָאל דָאס גֶעװעהן װִיסֶען װָאלְט אִיךְ גֶעװעהן פוּן יֶעדֶען בִּיסֶען פַאר דִיר אָבְּגֶעשְׁפָּארְט, נָאר גָאט זַיי דַאנְק װָאס אִיךְ הָאבּ דִיךְ גֶעפוּנֶען, אָה נַיין, יֶעצְט גֵעה אִיךְ פוּן דִיר נִישְׁט אַװעק, אִיךְ װעל דָאס אַלֶעס דֶעם הויפְּטמַאן שְׁרַייבֶּען, עֶר מֶעג זִיךְ דֶענְקֶען װָאס עֶר װִיל, נָאר פוּן דִיר גֵעה אִיךְ נִישְׁט אַװעק, אַךְ װען אִיךְ זָאל יֶעצְט קֶענֶען אַ מְלָאכָה אַ שְׁנַיידֶער אָדֶער אַ שוּסְטֶער, אַךְ װִי גְלִיקְלִיךְ װָאלְט אִיךְ גֶעװעהן, נָאר אִיךְ הָאבּ נָאךְ אַ פָּאר גֶעזוּנְדֶע פְּלֵייצֶעס, אִיךְ װעל שְׁטֵיינֶער טְרָאגֶען, הָאלְץ הַאקֶען, אִיךְ װעל מִיךְ פַאר דִיר פֶּערְדִינְגֶען פַאר אַ קְנֶעכְט, בַּאטָאג װעל אִיךְ עֶטְװָאס אַרְבֵּייטֶען און בַּיינַאכְט װעל אִיךְ בַּיי אֵיינֶען אַדְװָאקַאטֶען פַּאפִּיעֶרען אִיבֶּערְשְׁרַייבֶּען, אִיךְ הָאבּ װעהר אַ שֶׁעהנֶע און אַ רֵיינֶע הַאנְדְשְׁרִיפְט. און דָאס הָאבּ אִיךְ טַאקֶע דִיר לִיעבֶּע מוטֶער צוּ פֶּערְדַאנְקֶען, דֶען דִי הָאסְט מִיךְ דָאס אויסְגֶעלֶערְנְט גָאט װעט הֶעלְפֶּען און מִיר װעלֶען זִיךְ קֶענֶען שֶׁעהן עֶרְנֶעהְרֶען, גָאט הֶעלְפְט דֶעם װָאס װִיל אַרְבֵּייטֶען װעגֶען זַיין קְרַאנְקֶער מוטֶער.

מאניע: אָה װִי רַייךְ װִי גְלִיקְלִיךְ בִּין אִיךְ אויךְ אֵיינְמָאל גֶעװָארֶען.

משה: יָא, דִי הָאסְט פֶּערְגֶעסֶען מִיר צוּ זָאגֶען װִי מַיין פָּאטֶער הֵייסְט.

מאניע: עֶר הֵייסְט פֶּערְדִינַאנְד װַאלְדְמַאן,

משה: נוּ אִין עֶר װואוינְט דָא אִין דֶעם שְׁטֶעטֶעל?

מאניע: דָא הָאבֶּען גֶעװואוינְט זַיינֶע עֶלְטֶערְן, נָאר מִיר שֵׁיינְט אַז זֵיי װֶעגֶען שוין גֶעשְׁטָארְבֶּען, נָאר װַייל עֶר הָאט דִי פְּרוֹי װָאס עֶר הָאט מִיט אִיהר חֲתוּנָה גֶעהַאט װעהר לִיעבּ װואוינְט עֶר אִין פַּארִיז. אִין דָא אִין שְׁטֶעטֶעל אִיז דָא אַ מֶענְש פוּן זַיין הַאנְד װָאס פַאסְט זַיינֶע אַלֶע גֶעשֶׁעפְטֶע.

משה: נאָ ליעבּע מוטער איך װעל גײען צו מײן פאָטער און װעל מיך פונקט גענען זײנע אױגען שטעלען און דיך װעל איך אױף די הענד ביז אהין טראַגען, װי װײט איז דען קײן פאריז? איך װעל זעהן װאָס זײנע געװיסען װעלען דארױף זאָגען, נאָר נײן, צו װאָס זאָל איך מײן פאָטער קענען װען ער קײן גוטער און ערענטליכער מענש איז? פאַר מײן צעבּראָכען הערץ איז גענוג אַ מוטער, אַזאַ מוטער װאָס ליעבּט מיך, צו װאָס טױג מיר אַזאַ פאָטער? נײן איך װעל צו איהם נישט גײן, לאָז ער זיך דאָרטען זײן, מיר װעלען זעהן װי גאָט װעט זיך אין איהם אָפּרעכענען, עה מוטער מיר דאַרפען איהם נישט האָבּען, מיר װעלען... אַך מוטער װאָס איז דיר? װאָס ביזטו אַזױ בּלאַס געװאָרען? ליעבּע מוטער לאָז דיך נישט אָב אַזױ װאָס איז דיר?

מאניע: גאָר נישט מײן קינד, איך בּין שװאַך, איך װאָלט געװאָלט מיך אַבּיסעל אױסרוהען.

משה: אַך גאָט! איך בּין אַזױ פערװירט, יעצט װעה איך ערשט אַז מיר װעגען אין דרױסען נישט אין-קין שטיבּ (ער לױפט פון קרעטשמע).

(אױפטריט אברהם מחלה.)

אברהם: װאָס װילט איהר? װאָס איז דאָרט אַזױנס?

משה: ליעבּער פרײנד, װעהט די אָרעמע פרױ פערשמאַכטעט אונטער דעם פרײען הימעל, זי איז מײנע מוטער, האָט רחמנות און גיט איהר אַ שטיקעל אָרט װוּ זי זאָל זיך קענען אײן האַלבּע שטונדע אױסריהען, גאָט װעט אײך בּעצאָהלען.

אברהם: מאַכט נישט קײן איבּריגע טענות, איך פערשטעה װעהר גוט. העי מחלה, מאַך דאָרט צורעכט דאָס בּעט, די קינדער קענסט דערװײל לײגען אױף דעם אױבען, און די קום בּאַלד אַרױס אַהער װאָס דערצעהלט איהר עפּעס פוסטע זאַכען גאָט װעט צאָהלען, װען

גאָט זאָל װעלען פאַר אַזעלכע זאַכען בעצאָהלען װאָלט ער געדאַרפט האָבען אַ גרױסען קאַסע קאָסטען און שטעהן טאָג אין נאַכט און נאָר צאָהלען (מחלה ערשײנט).

משה: האָט איהר נישט מיט עפּעס מײן אָרעמע מוטער צו ערקװיקען?

אברהם: האָב דיך אַרײן מחלה צום שכן אין קרעטשמע און ברענג אַרײן אַביסעל װײן.

משה: נײן נײן מען דאַרף נישט זײן װײן, ער איז נישט גוט, איך האָב איהר פריהער געגעבען אַביסעל איז איהר נאָך ערגער געװאָרען.

אברהם: מחלה טהו נאָר אַ קוק מיר דאַכט אַז די שװאַרצע הין האָט זיך געלעגט נעם אין מאַך אַ צװײ לױז אײער.

מחלה: אַ פּאָר זיסע באַרען אױב איהר װילט.

אברהם: אָבער דאָס בעסטע װאָס איהר האָט, אין אַ פּאָר פרישע גרױװען.

מחלה: מיר דאַכט אַז סדאַרף נאָך זײן אַ ביסעל בראָנפען אױב איהר װילט קען איך אײך געבען.

משה: גאָט זאָל אײך בעצאָהלען פאַר אײער גוט הערץ, האָסטו חאָטש געהערט ליעבע מוטער (זי פערװאַרפט דעם קאָפּ) מײן גאָט פילײכט איז דאַ אײן דאָקטאָר צו בעקומען.

אברהם: סײדען אין שטעטעל, איך האָב נאָך קײן דאָקטאָר נישט בעניצט קײנמאָהל.

משה: אַך גאָט! װאָס טהוט מען דאָ? זי װעט נאָך חלילה שטאַרבען, גרױסער גאָט! האָטס רחמנות ליעבע מענשען און בעטס פאַר מײן מוטער צו דעם ליעבען גאָט, איך אַלײן קען נישט בעטען.

מאניע: זײ רוהיג מײן ליעב קינד עס װערט מיר שױן בעסער, װען איך זאָל נאָר בעקומען אַביסעל װײן.

משה: בַּאלְד לִיעבֶּע מוּטֶער, אַךְ וָואס טְהוּט מֶען? אִיךְ הָאבּ בַּיי מִיר קֵיין קָאפִּיקֶע, אָבֶּער קֵיין אֵיינְצִיגֶע קָאפִּיקֶע וֶוען מֶען קוֹילֶעט מִיךְ.

מהלה: זֶעהסְט אַבְרָהָם וֶוען דִי זָאלְסְט נֶעכְטֶען נִישְׁט גֶעוֶוען אֵוֶועקְטְרָאגֶען דָאס דִירָה גֶעלְד.

אברהם: וֶוען אִיךְ זָאל נִישְׁט גֶעוֶוען, אִיךְ הָאבּ דָאךְ אָבֶּער יָא אֵוֶועקְגֶע־טְרָאגֶען, גְרוֹיסֶער גָאט! אַיין אוּמְגְלִיק זָאל אִיךְ הָאבֶּען וֶוען עֶס גֶעפִינְט זִיךְ בַּיי מִיר אִין שְׁטִיעבּ אַ קָאפִּיקֶע.

משה: אוֹיבּ אַזוֹי וֶועל אִיךְ גֵעהְן עֶפֶּעס אוֹיסְבֶּעטֶען אוּן וֶוען מֶען וֶועט מִיר נִישְׁט גֶעבֶּען וֶועל אִיךְ גֵעהְן אַיינְפַּאךְ גַנְבֶענֶ'ן, אִיךְ וֶועל טְהוּן וָואס אִיךְ וֶועל קֶענֶען, אִיךְ בֶּעט אַייךְ גוּטֶע מֶענְשֶׁען גִיט דָא אָבַּאבְט אוֹיף מַיין מוּטֶער, טְהוּט דָא דֶערְוַוייל וָואס אִיהר קֶענְט אוּן אִיךְ וֶועל בַּאלְד צוּרִיק קוּמֶען, גְרוֹיסֶער גָאט! שְׁטֶעה מִיר בַּיי! (אַב)

מהלה: וֶוען עֶר זָאל זִיךְ טַאקֶע לָאזֶען גְלַייךְ לוֹיפֶען צוּ אוּנְזֶער גְבִירְ'ס טָאכְטֶער אִין שְׁטֶעטֶעל וָואלְט זִי אִיהם גֶעגֶעבֶּען אַ פַיינֶע נְדָבָה.

מאניע: (פערצווייפעלט) וֶועלְכֶע טָאכְטֶער?

מהלה: דִי טָאכְטֶער פוּן אוּנְזֶער גְבִיר פוּן דֶעם שְׁטֶעטֶעל.

מאניע: וָואס? וִי אִיז דָא?

מהלה: וָואס אִיהר וַוייסְט גָאר נִישְׁט? דֶעם פְרֵייטַאג וֶועְרט פִינְף וָואכֶען אַז עֶר אִיז אַהֶער גֶעקוּמֶען מִיט אִיהר פוּן פַּארִיז.

מאניע: פֶערְדִינַאנְד וַואלְדְמַאן?

מהלה: יָא עֶס פֶערְשְׁטֵעהט זִיךְ!

מאניע: אוּן זַיין פְרוֹי וִוי אִיז?

מהלה: זִי אִיז אִין פַּארִיז גֶעשְׁטָארְבֶּען, אַזוֹי לַאנְג זִי הָאט גֶעלֶעבְּט אִיז עֶר קֵיין אֵיינְצִיג מָאהל נִישְׁט גֶעוֶועהן דָא. מִיר קֶענֶען אִיהם נָאךְ אַלְס סְטוּדֶענְט וֶוען עֶר אִיז מִיט צְוַואנְצִיג יָאהר צוּרִיק דָא גֶעוֶועהן אַלְס גַאסְט.

אברהם: איך גערענק נאָך וואָס פאַר א פייערינגער יונג דאָס איז געווען, נאָר וואָס קומט אַרוים אַז אויף דעם בעסטען שטיקעל פּלאַץ וואַקסט אויך קראַפּיווע.

מחלה: די געדענקסט נאָך אַוודאי וואָס איז געווען מיט דער מאַניע בערקאָוויטש, דאָס איז זיין אַרבייט געוועזען, ער האָט זי נעבעך אומגליקליך געמאַכט עס איז נישט שעהן פון זיין זייט.

אברהם: וואָס האָסטו דיך צורעד פון פוסטע זאַכען, מען ווייסט נאָך ביז איצט נישט צו ער איז געוועהן דער פאָטער פון דעם קינד ווייל זי אַליין האָט קיינמאָהל נישט אויסגעזאָגט.

מחלה: דאָס איז קיין אַנדערער נישט געוועזען איך קען וועטען אויף וואָס די וועלט שטעהט די זינד זאָל איהם קיינמאָהל נישט פערגעסען ווערען.

אברהם: דאָס איז פון זיין זייט זעהר נישט שעהן ווער ווייסט ווי די אָרעמע שלעפט זיך ערגעץ אַרום אין צרות און אין ליידען, און אפשר איז זי שוין פאַר הונגער געשטאָרבען, און דער אַלטער בערקאָוויטש וואָלט אויך געוועהן לענגער געלעבט ווען דאָס אומגליק זאָל נישט געוועהן זיין הערץ צובּרעכען, אָה אַ שעהנער תכלית איז פון דעם הויז געוואָרען (מאַניע פאַלט אין אָהנמאַכט) וועה איז מיר, וועה נאָר וואָס עס איז געוואָרען מיט דער פרוי, אַך גאָט! וואָס טהוט מען? לאָמיר זי אין שטיעב אַריין נעמען, מען דאַרף תהלים זאָגען גאָט ווייסט צו די פרוי וועט לעבען (נעמען זי אין שטיעב אריין ערשיינען מאַרקסלייט).

קאָהר: אוי אַ מאַרק אוי אַ מאַרק
אוי אַ מאַרק איינס אין דער וועלט.

טְרָאגְוְשֶׁע שְׁטַאְרק טְרָאגְוְשֶׁע שְׁטַאְרק
טְרָאגְוְשֶׁע שְׁטַאְרק דָאם בִּיסֶעל גֶעלְד
בִּילִיג בִּילִיג (כּיס)
קוֹיפְּט בַּיי מִיר (קויפט ביי מיר קויפּט ביי מיר).

פ א ר ה א נ ג.

ענדע פון ערשטען אקט.

צְווייטֶער אַקְט.

א גארטען ביי וואלדמאנען, מעהרערע געסט.

כאהר: צוּ עֶהרֶע פוּן אוּנְזֶער גְרַאפֶען —
וָואס מִיר הָאפֶען שׁוֹין פוּן לַאנְג,
דֶער גָאט וָואס הָאט דִי וֶועלְט בֶּעשַׁאפֶען —
זָאל אוּנְז בֶּעלַייכְטֶען דֶעם גַאנְג,
מִיט עֶהרֶע זָאל אַייךְ בֵּיידֶע גָאט קְרֶענֶען —
יָא מִיט גֶעזוּנְד אוּן מִיט לַאנֶגע יָאהר,
אַייעֶר גְלִיק זָאל עֶר אַייךְ בֶּעשַׁיינֶען —
יָא מִיט גֶעזוּנְד אוּן אוֹיךְ מִיט לַאנְגֶע יָאהר.

(ביס)

וואלדמאן: נוּ הֶערר שְׁטוּצֶער, וִוי גֶעפֶעלְט אַייךְ דִי גֶעגֶענְד?

שטוצער: שַׁארְמַאנְט, אִיךְ זָאג אַייךְ דִי וַואהרְהֵייט אַז אַלֶע בְּלוּמֶען שְׁמֶעקֶען אוּן זֶעהֶן אוֹיס וִוי דֶער טְהֵייעֶרְסְטֶער פֶּערְפוּם (שמעקט) דִי אַלֶע בְּלֶעטְלֶעךְ זֶעהֶן אוֹיס אַלְס אוֹיב מֶען הָאט זֵיי פְּרִיזִירְט, קוּרְץ אִיךְ זָאג אַייךְ דִי גַאנְצֶע גֶעגֶענְד אִיז וִוי פֶּערְפוּמִירְט (ער האלט א פלעשעל פערפום און שמעקט).

וואלדמאן: (אפארט) אַיֶעדֶער מֶענְשׁ רֶעדְט נָאר פוּן דֶעם וָואס עֶר אַלֵיין אִיז, מִיר שַׁיינְט אַז דֶער מֶענְשׁ הָאט אִין זַיין גַאנְצֶען לֶעבֶּען קֵיין אַנְדֶער גֶעשֶׁעפְט, וִוי נָאר זִיךְ צוּ פוּצֶען אוּן פְּרִיזִירֶען, הֶערר שְׁטוּצֶער, וואוּ זִינְד זִי דִיעֶזֶע נַאכְט גֶעשְׁלָאפֶען? אִיז אַייךְ מֵיין הוֹיז אַנְגֶענֶעהם?

שטוצער: הֶערר וַואלְדְמַאן, אִיךְ זָאג אַייךְ אַלַא פַּארִיז, אַייעֶר טָאכְטֶער

הָאט מִיךְ מִיט אַ גְלָאז קַאפֶּע טְרַאקְטִירְט אוּן זִי אִיז מִיר פָארְגֶעקוּמֶען
ווִי עֶווַא וָועלְבְּסְט.

וואלדמאן: מַיין טָאכְטֶער אִיז נִישְׁט עֶווַא, נָאר גַאנְץ אַיינְפַאךְ קְלַארַא
וַואלְדְמַאן אוּן נִישְׁט מֶעהר.

שטוצער: נוּ פֶערְשְׁטֶעהט זִיךְ אַז דָאס גְלַאז קַאפֶּע הָאט גֶעשְׁמֶעקְט ווִי דִי
טַייעֶרְסְטֶע אוּי דֶעקָאלְאן נָאר פוּן אַיין זַאךְ בִּין אִיךְ גֶעעֶרְגֶערְט גֶעוֶוען.

וואלדמאן: מַיין הֶערר, מִיט מַיין קַאפֶּע וַואשְׁט מֶען זִיךְ דָאךְ נִישְׁט דֶעם
קָאפּ אוּן ווִיעדֶער ווָאס הָאט אַייךְ גֶעעֶרְגֶערְט.

שטוצער: שְׁטֶעלְט אַייךְ פָאר הֶערר וַואלְדְמַאן, ווִי אִיךְ בִּין פוּן צוּ הוֹיזֶע
אַרוֹיסְגֶעפָאהרֶען הָאבּ אִיךְ מַיין דִיעֶנֶער נִישְׁט אַמָאל אָנְגֶעזָאגְט עֶר
זָאל נִישְׁט פֶערְגֶעסֶען מִיר אַיין פָּאמַאדֶע מִיטְצוּנֶעהמֶען, אוּן דֶער עֶזֶעל
הָאט זִי אִיבֶּערְגֶעלָאזְט דָארְט אוֹיף דֶעם פֶענְסְטֶער, אִיךְ זָאג אַייךְ אַז
אִיךְ בִּין דֶערְפוּן אוֹיס מֶענְשׁ, אַזאַ טַייעֶרֶע פָּאמַאדֶע בֶּעקוּמְט מֶען נִישְׁט
הִיער אִין רוּסְלַאנְד, אִיךְ מוּז זִי דִירֶעקְט פוּן פַּארִיז אוֹיס בֶּעצִיהֶען, אַךְ
ווִי גֶעעֶרְגֶערְט אִיךְ בִּין דַארִיבֶּער.

וואלדמאן: (אפארט) נוּ, ווִי אִיךְ זֶעה אַרוֹיס וֶועל אִיךְ מוּזֶען דֶעם פֶּערְפוּמִיר־
טֶען מֶענְשׁ אָבְּשִׁיקֶען צוּ זַיינֶעם פַאטֶער, לָאז עֶר זִיךְ דָארְט ווִיעדֶער
פֶּערְפוּמִיעֶרֶען אוּן שְׁמוּקֶען, שְׁווֶערְלִיךְ אוֹיבּ עֶר וֶועט מַיין טָאכְטֶער
גֶעפֶעלֶען, אוּן גַייטֶען וֶועל אִיךְ זִי גֶעווִיס נִישְׁט, הֶערר שְׁטוּצֶער, וֶוען
אִיהר ווִילְט אַזוֹי גוּט זַיין וֶועט אִיהר גֶעהן זֶעהן ווִי מַיין טָאכְטֶער אִיז,
זִי אִיז דָא גֶעגַאנְגֶען מִיט אִיהר לֶעהרֶער שְׁפַּאצִיעֶרֶען, אוּן שִׁיקְט מִיר
דֶעם לֶעהרֶער אַהֶער.

שטוצער: יָא אִיךְ לוֹיף, אִיךְ פְלִיה, אִיךְ זָאג אַייךְ דֶעם אֱמֶת ה׳ וַואלְדְמַאן
אַז אִיךְ וָואלְט אַוֶעקְגֶעגֶעבֶּען דִי טַייעֶרְסְטֶע פָּאמַאדֶע פַאר אַיין בְּלִיק
פוּן אִיהרֶע טָאכְטֶער, יָא אִיךְ פְלִיה. (אב)

וואלדמאן: יָא דִי לִיעבֶּע אִיז בְּלִינְד, אִיךְ וַויים? אֶפְשָׁר וֶועט אִיהר גֶעפֶעלֶען
וֶועל אִיךְ זִי אוֹיךְ נִישְׁט אָבְשְׁלָאגֶען פוּן אִיהם, אִיךְ וֶועל אִיהר גְלִיק

נישט שטערען, איך וועל בעטען דעם לעהרער ער זאָל ביי איהר אויספאָרשען אויב איהר הערץ איז געזונט פאַר דעם שטוצער ווייל איך וויל וויסען יאָ צו ניין, אַט קומט ער טאַקע (אויפטריט הערמאַן).

הערמאַן: איהר ברויכט מיך הער וואַלדמאַן?

וואַלדמאַן: יאָ, נאָר פערצייהעט מיר איך האָב אייך נישט צור ריכטיגען צייט אַהער פערלאַנגט, איך וועל אייך קורץ ערקלעהרען וואָס איך וויל. עס איז מיר געקטערן איין אַרטיקעל אָנגעקומען פון אויסלאַנד וועלכעס דאָרטען שוין ווייט 20 יאָהר פערפאַסט איז, און איך ווידער האָב איין עקסעמפּלאַר וואָס איך אַליין האָב פערפאַסט, יעצט וויל דער אויסלענדער איך זאָל דעם נאַמען פון מיינעם בוך אויסלעשען און זאָל עס צוזאַמענזעצען מיט דעם זיינעם, נו, וויל איך אייך פרעגען אַלס קאָרעקטער פון מיינעם בוך ווי זי דאַריבער מיינען ווערדען.

הערמאַן: איך וועל אייך זאָגען די וואַהרהייט ה׳ וואַלדמאַן אַז אין זאַלכע זאַכען בין איך ווענינ בעקאַנט, איך פערשטעה זעהר ווענינ דאַפאָן.

וואַלדמאַן: עס טהוט מיר זעהר לייד, איך האָב געמיינט אַז איך האָב די זאַכע גוט קאָנווינירט, אַלזאָ קורץ און גוט ה׳ לעהרער, דער ה׳ שטוצער איז געקומען פון אויסלאַנד און וויל מיט מיין טאָכטער הייראַטען.

הערמאַן: ווירקליך?

וואַלדמאַן: דער יונגע מאַן איז זעהר רייך, און ווייטער גאָרנישט, ער איז אויך, ער איז... קורץ ער געפעלט מיר נישט.

הערמאַן: און אייער טאָכטער, וואָס זאָגט זי?

וואַלדמאַן: איך האָב שוין מיט איהר געשפּראָכען נאָר איך קען פון איהר נישט אַרויס, זי אַנטוואָרטעט מיר אויף יעדען וואָרט פּאַפּא ווען דו וועסט הייסען און וואָס דו וועסט הייסען און ווען דו וועסט הייסען, קורץ איך פערשטעה זי נישט, נו ה׳ לעהרער גלויבען זי מיר דאָס איך זאָ פיעל פערשטאַנד בעזיצע און ווייס אַז ביי אַזא זאַך העלפט נישט

קיין היסען, זעהט איהר ווען ביי דעם יונגען מאן זאלען ליגען די געהירן אויף איין אָרט נישט פערדרעהט וואלט איך זעהר צופריעדען געוועזען פון דער פּארטיע דען זיין פאטער איז מיין בעסטער פריינד, פאר מיר וואלט די פּארטיע געוועזען ווי געווינשען.

הערמאן: נו, פרעג איך אייך אליין, צו וואס טויג שוין אזא מענש וואס האט נישט קיין קאפּ און קיין הערץ?

וואלדמאן: איך וועל אייך גאנץ קורץ מיינע מיינונג איבער דער געשיכטע ערקלעהרען, ווען מיין טאכטער זאל שוין יעמאנדען ליעבען, זאג איך אייך, איך וואלט קיין וואָרט גערעדט איך וואלט איהר גלייך מיין זעגען געגעבען, איך וואלט זי נאר געפרעגט אויב זי פיהלט זיך גליקליך מיט דעם מאן, און ווען זי אנטוואָרטעט יא, אזוי בין איך שוין צופריעדען, איך ווייס דאך אבער אז קלארא האט נאך קיינעם נישט ליעב, דאדורך איז פון איהר שוועהרליך צו פערשטעהן צו וויל זי איהם צו נעהמען.

הערמאן: נו, ווער זי דען קיינמאל נישט ליעבען?

וואלדמאן: עס פערשטעהט זיך אז זי וועט ליעבען, און איך פערלאנג עס גאר נישט פון גאט אז מיין טאכטער זאל האבען אזא הערץ וואס זי זאל נישט וויסען וועמען צו ליעבען און וועמען צו האסען, נאר איך וויל פּשוט יוצא זיין פאר מיר אליין, און דאן וויל איך נישט פערשעהמען מיין אלטען פריינד זיין פאטער, דען איך האב פון איהם א סך טובות געהאט, דערפאר וויל איך ה' לעהרער אז איהר זאלט מיט איהר איין געשפּרעך אנקניפּפען און זאלט איהר ערקלעהרען ווי אזוי א פרוי דארף זיין נאך דער האכצייט צו איהר מאן און אז זי וועט שוין דאס אלעס פערשטעהן, צו זי וועט וועלען אלע פפליכטען פון דעם ה' שטוצער איבערנעהמען זאל אבער אייך זאגען זיין, אזוי האט איהר מיט איהר דאריבער שוין גאר נישט מעהר וואס צו רעדען, נו ה' לעהרער ווערדען זי מיר דאס טהון?

הערמאן: איך וועל מיט איהר דאריבער רעדען.

וואלדמאן: יא, יא, איך ביטע זי אויך דארום, זי וויסען דאך ה' לעהרער אז איך האב נאך א שוועהרען שטיין וואס פרעסט מיך אויף מיינען הערצען, א פראפא וואס הערט זיך? האט איהר איך גאר נישט ערקונדיגט וועגען מיינער געשיכטע?

הערמאן: איך זיך, איך פאן׳ש מיט אלע קרעפטע, עס איז אבער אומזאנסט!

וואלדמאן: אך! גלויבט מיר ה' לעהרער אז דאס לאזט מיך א סך נעכט נישט שלאפען, מען בעגעהט אמאל אין דער יוגענד אזא פעהלער וואס מען וואלט שפעטער אויף דער עלטער א גאנץ פערמעגען אוועקגעגעבען אום דאס ערגערניס פאן הערצען ארויסצוטרייבען, נו אדיע ה' לעהרער, איך מוז שוין געהן, פערגעסט נישט וואס איך האב אייך געבעטען, איך וויל געהן זעהן וואס אונזער גאסט טהוט, צו ער האט זיך שוין מיט פאמאדע די האר אויסגעשמיערט, און צו ער האט זיך שוין מיט פודער דאס פנים אבגעקאלעכט (אב).

הערמאן: אך שטארקער גאט! אין וואס פאר א שליחות איך מוז יעצט געהן, מען זאל מיר חאטש נישט באלד אקעגען קומען, איך מוז מיך דערצו פארבערייטען דען גלייך אויף דער שטעלע איז מיר אונמעגליך דאפון צו רעדען, דען איך אליין בין אויך בלאס ווי די וואנד יא איך וועל מיר א קליינעם שפאציער מאכען דא אין וואלד אריין, און וועל גאט אין הערצען האלטען, דאן וועל איך רעדען מיט קלאראן אבער מיט איהר רעדען וועגען דעם מוז נאר דער לעהרער. און דאס לעבענדע הערץ מוז איך צו הויזע צוריקלאזען (אב).

(אויפטריט משה צוילט געלד).

משה: זאל איך מיט די עטליכע קאפיקעס שוין צוריקגעהן, איך זאל מיט דעם ביסעל צוריקגעהן זעהן ווי מיין מוטער שטארבט פאר מיינע אויגען ניין, איך וועל מיך בעסער געהן טרינקען, איך וועל גיכער אין

דער ערד אַריין געהן איידער איך זאָל אַזוי צוריקגעהן צו מיין מוטער מיט דעם ביסעל געלד, אַך, איך קען מיר גאָר קיין ראַטה שאַפען, איך קען מעהר נישט געהן, מיינע פיס װעגען מיר שװעהר געװאָרען װי בלײַ, אַך אַז איך טוה נאָר אַ קוק אויף דעם שטרויענעם דאַך, אַז איך דערמאַן מיך װי מיינע מוטער ליידעט דאָרט, אַך װאָרום רייסען זיך מיינע אויגען אַהין צו קוקען, װעה איך דען נישט דאָ די שענסטע בלומען? שמעקען דען נישט דאָ די פעלדער? װעה איך דען נישט װי אַלע בלעטאַלעך פרייען זיך דאָ מיט מיר? און די שעהנע נאַטור לאַכט מיר ענטגעגען, און מיין בליק ציהט מיך נאָר אַהין צו דעם קליינעם שטיבאַלע און עס פערדעקט אַלע מיינע פריידען (צום געלד) אָה איז דאָס אייער צדקה מענשען? אַט די צװאַנציג קאָפּיקעס האָט מיר געגעבען איין שטאָלצער הער רייטענדיג אויף זיין פערד און זיין לאַקײַ איז איהם פון הונטען נאָכגעפאָהרען, און זיין ליבערײַע איז געװעהן מיט גאָלד געשטיקט, און די קאָפּיקע האָט מיר געגעבען איינע נױבעלע דאַמע װעלכע איז פאָן איהר װאָגען אַראָבגעשטיגען אום די געגענד צו בעטראַכטען און צו בעװאונדערן כדי זי זאָל עס שפּעטער אין איהר נאָמען דרוקען לאָסען דאַמיט איהר נאָמען זאָל בעקאַנט װערען, װעהט זאָג איך איהר אין יענעם שטיבאַלע נאָר זי האָט זיך גאָר נישט געלאָזט רעדען און איז העכסט בעגייסטערט געװאָרען, אָה אַ שעהנע געגענד האָט זי אויסגערעדט, זי איז צוריק אַראָבגעשפּרונגען און איהר װאָגען און איז אַװעק. אַט דעם גראָשען האָט מיר געגעבען אַ הער מיט אַ גראָבען בויך און האָט מיך דאַבײַ געשאָלטען קעשענע גנב, מיסגענגער, פױלענצער, און האָט אַװעקגעװאָרפען זיין גאַנצען װערטה פון זיין שטיקעל צדקה, און דעם רובעל האָט מיר געגעבען איין אָרעמער בעטלער, נאָך איידער איך האָב בײַ איהם געבעטען, ער האָט זיך מיט מיר אויף דער העלפט צוטיילט מיט זיין גאַנץ פערמעגען און האָט מיר דאַבײַ געזאָגט גאָט זאָל דיר העלפען מיין קינד, און דער פּפעניק װעט אַמאָהל שטאַרק גילטען (פױזע) װאָס

טְהוּט מֶען? וָואס קֶען אִיךְ אָבֶּער פַאר דֶעם גֶעלְד קוֹיפֶען? קוּים גֶענוּג אוֹיף אַ שְׁטְרִיק אִיךְ זָאל מִיךְ אוֹיפְהֶענְגֶען. אָה פָאטֶער! פָאטֶער! אוֹיף דִיר זָאל פַאלֶען מַיין אַנְגְסְשְׁוַייס, אוֹיף דַיין קָאפּ זָאל פַאלֶען דָאס צוּ וָואס דִי פֶערְצְוַוייפְלוּנְג וֶועט מִיךְ יֶעצְט בְּרֶענְגֶען. אָה, עֶס מֶעג דִיךְ דָארְט וִוי דִי בִּיזְט דַיינֶע גֶעוִויסֶען פְּלַאגֶען אוּנְד קְוֶועהלֶען, אַזוֹי וִוי מַיין אָרֶעמֶע מוּטֶער קְוֶועהְלְט זִיךְ דָארְט אוּנְטֶער דֶעם שְׁטְרוֹיֶענֶעם דַאךְ אָה עֶס גֶעהְן מֶענְשֶׁען, אֵיינֶע גַאנְצֶע גֶעזֶעלְשַׁאפְט אוּן זִינְגֶען, אָה דִי רַייכֶע לַייט אוּנְטֶערְהַאלְטֶען זִיךְ גוּט. אִיךְ וֶועל נָאךְ אַמָאהל פְּרוּבִּירֶען בֶּעטְלֶען פִיר מַיין אָרֶעמֶער קְרַאנְקֶער מוּטֶער, אַךְ גָאט! לָאמִיךְ טְרֶעפֶען וַוייכֶע הֶערְצֶער אִיךְ זָאל קֶענֶען מַיין מוּטֶער דַאמִיט רֶעטֶען.

(אויפטריט שטוצער).

משה: גְנֶעדִיגֶער הֶער הָאט רַחֲמָנוֹת אִיךְ בֶּעט אַייךְ שֶׁענְקְט מִיר אַ נְדָבָה.

שטוצער: וָואס? הֶער נָאר דִי יוּנְגַאטְשׁ, דִי בִּיזְט אַ שְׁרֶעקְלִיכֶער גַנָב, אַיין עַזוּת פָּנִים, דִי שֶׁעהמְסְט דִיךְ גָאר נִישְׁט צוּ בֶּעטֶען, דִי הָאסְט דָאךְ אַ פָּאר פְּלֵייצֶעס וִוי אַ רִיז, אִיךְ קֶען וֶועטֶען אַז דִי וָואלְסְט גֶעקֶענְט דֶעם גְרֶעסְטֶען אָקְס אוֹיף דַיינֶע פְּלֵייצֶעס אַוֶועקְטְרָאגֶען.

משה: אוֹיבּ אִיהר ווִילְט אַזוֹי גוּט זַיין וֶועל אִיךְ אוֹיף אַייךְ מַאכֶען דִי עֶרְשְׁטֶע פְּרָאבֶּע אוּן אַייךְ אַוֶועקְטְרָאגֶען.

שטוצער: מֶען גִיט גָאר נִישְׁט אַבְטוּנְג אוֹיף דִי לַיידִיג גֶעהֶערְם אוּן אוֹיף דִי קֶעשֶׁענֶע גַנָבִים.

משה: גַאנְץ רִיכְטִיג אַז מֶען גִיט נִישְׁט אַבְטוּנְג דֶען מֶען זָאל אַבְטוּנג גֶעבֶּען וָואלְט מֶען בֶּעדַארְפְט דִיךְ צוּ אַלֶעם עֶרְשְׁט פַּאקֶען.

שטוצער: (כייז) שְׁטִיל דִי גַנָב וָוארְ'ן אִיךְ הֵיים דִיךְ אַרֶעטִירֶען.

(אויפטריט וואַלדמאַן).

משה: גְנֶעדִיגֶער הֶער, הָאט רַחֲמָנוֹת אוֹיף אַיין אוּמְגְלִיקְלִיכֶען זָאהן וָואס בֶּעט פַאר זַיין קְרַאנְקֶער מוּטֶער אַ נְדָבָה.

וואלדמאַן: (גיט איהם) עס וואָלט אַסאַך גְלַייכֶער גֶעווען יונגער מאַן איהר וואָלט אַרבּייטען פאַר אייער קראַנקער מוטער.

משה: אָה גֶערְנֶע וואָלט איך גֶעוואָלט אַרבּייטען פאַר מיין קראַנקער מוטער, נאָר היינט איז אַזאַ צופאַל וואָס איך מוז בּעטען פאַר איהר. פערצייהט מיר מיין הער, דאָס וואָס איהר האָט מיר געגעבען איז צו וועניג, גיט מיר איך בּעט אייך עפּעס מעהר.

וואלדמאַן: וואָס עס איז צו וועניג?

משה: יאָ עס איז מיר צו וועניג!

וואלדמאַן: וואָס הייסט צו וועניג? איך וועל אייך מעהר נישט געבּען.

משה: ווען איהר האָט איין מענשענהערץ און איין עדלעס געפיהל אזוי בּעט איך אייך גיט מיר האָטש אַ רובּעל.

וואלדמאַן: צום ערשטען מאָהל אין מיינעם לעבּען זאָגט מיר אַ בּעטלער אַ דעה וויעפיעל איך זאָל איהם געבּען.

משה: צום ערשטען מאָהל אין מיינעם לעבּען מיין הער בּין איך אַ בּעטלער, און מיט דעם איינעם רובּעל קענט איהר רעטען אַ מענשען פון זיין גרעסטער פערצווייפלונג.

וואלדמאַן: יונגער מאַן איך מוז דיר זאָגען אַז די בּיזט אַ משוגענער (וויל געהן).

משה: ווי גאָט איז אייך ליעב מיין הער נאָר איין רובּעל, איין רובּעל אום איינעם מענשען דאָס לעבּען צו רעטען, האָט רחמנות מיין הער און ערבּאַרמט אייך, איהר האָט אין אייער לעבּען אַזאַ מצוה נאָך נישט געטהון.

וואלדמאַן: איך האָבּ נישט מעהר (לאָזט זיך געהן משה דאנקט איהם).

משה: ניין איהר וועט נישט געהן, ענטוועדער אַ רובּעל אָדער דאָס לעבּען.

וואלדמאַן: הילפע! הילפע!

(אויפּטריט דינער).

משה: אַך גאָט! וואָס האָבּ איך געטהוּן.

וואלדמאַן: נעמט און פיהרט איהם אַוועק אין קרימינאַל אַריין און גיט אויף איהם גוט אָבאַכט. שפּערט איהם דאָרט איין, איך קום באַלד אַהין.

משה: איך געה גערנע, נאָר איין זאַך בּעט איך בּיי אייך מיין הער. איך האָבּ שוין מיין לעבען פערשפּיעלט, מיט מיר קענט איהר מאַכען וואָס איהר ווילט, נאָר מיין אָרעמע קראַנקע מוטער ליגט פערשמאַכט דאָרט אין דאָרף אין אַ שטיבּעל, שיקט אַהין און איבּערצייגט אייך, איך וואהר איהרעטוועגען געצוואונגען דאס צו טהון, איך וויל פאַר איהר מיין בּלוט פערגיסען מיט דער גרעסטער פריידע.

וואלדמאַן: פיהרט איהם אַוועק אין קרימינאַל בּיי בּרויט אין וואַסער.

משה: פאַר בּרויט אין וואַסער דאַנק איך אייך שוין נאָר גיט אַכטונג אויף מיין מוטער איך בּעט אייך דען זי וועט דאָרט אויסגעהן, אָה פאַר-שאָלטען זאָל מיין פאָטער ווערען וואָס האָט מיר מיין לעבען געשענקט (אַב).

וואלדמאַן: בּרוך, לויף גיך אין דאָרף אַריין און זיך דאָרט אויף אַ קליין שטיבּעל, דאָרט ליגט אַ קראַנקע פרוי און גיבּ איהר דאָס באַטעלע געלד.

בּרוך: זעהר גוט איך לויף שוין (אַב).

וואלדמאַן: איין וועלטערער פאַל, דער יונגער מאַן שיינט קיין גראָבער מענש צו זיין, און ווען עס ווירקליך אַזוי איז, דאס ער פיר זיינע קראַנקע מוטער געבּעטען האָט, און איז בּערייט זיין לעבען צו אָפּפערן, נו מיר וועלען זעהן, די זאַכע מוז אונטערזוכט ווערען (אַב)

(אויפּטריט קלאראַ).

קלארא: אַך די ליעבּער גאָט אין הימעל! פאַר וואָס איז מיין הערץ אַזוי פערשטיינערט וואָס איך זיך אַלץ די איינזאַמקייט? איך פערשטעה

גאָר ניִשט פאַר וָואס רייסָען זיךְ אַזוי די טְרֶעהרֶען פוּן מַיינֶע אוֹיגֶען, אָה נַיין איךְ וָועל נִישט ווַיינֶען, אִיךְ וָועל פְרֵעהלִיךְ זַיין, אַ דָער לֶעהרֶער געהט (אויפּטרוט הערמאַן). אַ גוּט וָואס אִיהר וֶוענְט אֶנְגֶעקוּמֶען לִיעבֶּער הֶערְמַאן, אָה פֶערְצֵייהֶעט אִיךְ הָאבּ גֶעוָואלְט זָאגֶען ה׳ לֶעהרֶער.

הערמאן: עֶס מַאכְט נִישְט לִיעבֶּעם פְרֵיילֵיין, אִיךְ הָערֶע דָאס גֶערְן פוּן אִיהרֶען מוּנְד.

כלארא: ווירְקְלִיךְ?

הערמאן: גַאנְץ גֶעווִיס לִיעבֶּעם פְרֵיילֵיין, אָבֶּער וָואס אִיזְט דָאס, צִיוַויזְט מִיר אַזוי אוּיס? הָאט אִיהר ווִירְקְלִיךְ גֶעווֵיינְט?

כלארא: יָא אַבִּיסֶעל נָאר אַפָּאר טְרֶעהרֶען.

הערמאן: אַזוי טַאקֶע טְרֶעהרֶען? דַארְף אִיךְ פְרֶעגֶען וֶועגֶען וָואס דִי טְרֶעהרֶען זֶענֶען גֶעוֶועהן?

קלארא: אִיךְ ווַיים אַלֵיין נִישְט!

הערמאן: פִילֵייכְט הָאט אִיהר אַייךְ דֶערְמַאנְט אִין אַייעֶר מוּטֶער?

קלארא: עֶס קֶען זַיין אַז עֶס אִיז וֶועגֶען דֶעם, אָבֶּער...

הערמאן: אָבֶּער וָואס? גֶעווִיס אַ קְלֵיין גֶעהֵיימְנִיס? מֶערְלִישֶׁע גֶעהֵיימְנִיסֶע, אִיךְ וֶועל מִיר שׁוֹין אַלֵיין עֶרְלוֹיבֶּען אוּן פְרֶעגֶען ווַייטֶער, אִיהר וֶועט מִיר גֶעווִיס פֶערְצֵייהֶען לִיעבֶּעם פְרֵיילֵיין דָאס אִיךְ גְרַאדֶע נִישְט גֶעקָאמֶען אִין דֶער גֶעאֵייגְנֶעטֶער צֵייט, אִיךְ בִּין אָבֶּער דַארִין נִישְט שוּלְדִיג אַייעֶר פָאטֶער הָאט מִיךְ צוּ אַייךְ גֶעשִׁיקְט.

קלארא: צוּ יֶעדֶער צֵייט וֶוענְט אִיהר מִיר ווִילְקָאמֶען.

הערמאן: ווִירְקְלִיךְ? בִּין אִיךְ דָאס קְלַארַא?

קלארא: מַיין פָאטֶער זָאגְט מִיר אַז דֶער וָואס מַיין גַייסְט בִּילְדֶעט אִיז מַיין וָואהלְטֶהעטֶער זָא גוּט ווִי דֶער וָואס הָאט מִיר מַיין לֶעבֶּען גֶעשֶׁענְקְט, אוּן מַיין הֶערְץ זָאגְט מִיר דָאס זֶעלְבֶּע.

הערמאן: מַיינֶע אַכְט יָעהרִיגֶע בֶּעמִיהוּנְגֶען הָאבֶּען זִי מִיר אִין דִיעזֶען אוֹיגֶענְבְּלִיק בֶּעצַאהלְט.

קלארא: אַכְט יַאהרֶע הָאבּ אִיךְ אַייךְ אַייעֶר קָאפּ פֶּערְדְרֶעהט, נוּ זָאל אִיךְ אַייךְ דַאפִיר נִישְׁט שֶׁעצֶען אוּן לִיעבֶּען?

הערמאן: (אפּארט) אַךְ גָאט! אִיךְ קוּם יֶעצְט מִיט אַיינֶען אוֹיפְטְרַאג פוּן אִיהרֶען פָאטֶער, וֶוען זִי עֶרְלוֹיבֶּען זֶעצֶען וִויר אוּנְס.

קלארא: מִיט פֶּערְגְנִיגֶען פַארְוָואס נִישְׁט (זעצען זיך).

הערמאן: דֶער ה׳ מִיכַאל לְיטוּצֶער אִיז גֶעקָאמֶען צוּ אַייךְ צוּ גַאסְט.

קלארא: יָא אִיךְ וַויים עֶס.

הערמאן: וַוייסְט אִיהר אוֹיךְ וֶוענֶען וָואס עֶר אִיז גֶעקָאמֶען?

קלארא: עֶר וִויל מִיט מִיר חֲתוּנָה הָאבֶּען.

הערמאן: יָא עֶר וִויל, אָבֶּער גְלוֹיבֶּען זִי אַז אַייעֶר פָאטֶער וֶועט אַייךְ נִישְׁט נַייטֶען דֶערְצוּ.

קלארא: דָאס וַויים אִיךְ אוֹיךְ!

הערמאן: אַייעֶר פָאטֶער הָאט מִיךְ אָבֶּער גֶעבֶּעטֶען אִיךְ זָאל אוֹיסְפָארְשֶׁען אוֹיבּ אִיהר הָאט לוּסְט מִיט אִיהם חֲתוּנָה צוּ הָאבֶּען.

קלארא: אֵיינֶע זַאכֶע וָואס אִיז מִיר אוּנְבֶּעקַאנְט אִיז מִיר גְלֵייכְגִילְטִיג די פְּפְלִיכְט פוּן אַ פרוֹי צוּ אַ מַאן אִיז מִיר נָאךְ אוּנְבֶּעקַאנְט, אִיךְ קֶען זִי נָאךְ נִישְׁט.

הערמאן: טַאקֶע דַארִיבֶּער הָאט מִיךְ אַייעֶר פָאטֶער צוּ אַייךְ גֶעשִׁיקְט אוּם אַיךְ צוּ עֶרְקְלֶעהרֶען דִי פְּפְלִיכְטֶען פוּן אַיינֶער פְרוֹי צוּ אַיינֶען מַאן, דָאס הֵייסְט דִי אַנְגֶענֶעהמֶע זַייטֶע אוּן דִי אוּנְאַנְגֶענֶעהמֶע זַייטֶע, אַייךְ אַלֶעס צוּ פֶערְשְׁטֶעהֶען צוּ גֶעבֶּען.

קלארא: צוּעֶרְשְׁט עֶרְקְלֶעהרְט מִיר דִי אוּנְאַנְגֶענֶעהמֶע זַייטֶע וַוייל דָאס גִיטֶע לִיעבּ אִיךְ אוֹיף שְׁפֶּעטֶער צוּ בֶּעהַאלְטֶען.

הערמאַן: אוּנאַנגֶענֶעהמֶע? אַה פְרֵיילֵין וֶוען צְוֵויי גְלֵייבֶע הֶערְצֶער זִיךְ צוּזאַמֶען טְרֶעפֶען זָא הָאט דָאס פַאמִילְיֶענְלֶעבֶען קֵיינֶע אוּנאַנגֶענֶעהמֶע זֵייטֶע, דָא וַואנְדְלֶען אַ פָּאר גוּטֶע מֶענְשֶׁען הַאנְד אִין הַאנְד, טְרֶעפֶען זֵייעֶרע אוֹיף זֵייעֶר וֶועג רֵיימֶען זַיי אַזְאַלְכֶע פֶערְגְנִיגְטֶע אַוֶועק, וֶוען זַיי קוּמֶען צוּ צוּ אַיין וַואסֶער אַזוֹי טְרָאגְט דֶער שְׁטַארְקֶער דֶעם שְׁוַואכֶען אַרִיבֶּער וֶוען זַיי קוּמֶען צוּ אַיין בֶּערְג אַזוֹי הֶעלְפְט דֶער שְׁטַארְקֶער דֶעם שְׁוַואכֶען, גֶעדוּלְד אוּן לִיעבֶּע אִיז זֵייעֶר וֶועג וַוייזֶער, דָאס וָואס פַאר אֵיינֶעם אִיז אוּנְמֶעגְלִיךְ אִיז פַאר דֶעם צְוֵייטֶען אַ שְׁפִּילֶעכִיל קוּמְט אַיין פְרֵיידֶע אַזוֹי פְרֵייהֶען זַיי זִיךְ צוּזאַמֶען עֶס טְרֶעפְט קֵיינְמָאהל נִישְׁט אַז אֵיינֶער זָאל אוּמֶעדִיג זֵיין וֶוען דֶער צְוֵוייטֶער אִיז פְרֶעהלִיךְ. נָאר אַ וִיסֶער שְׁמֵייכֶעל לִיגְט אוֹיף זֵייעֶרֶע לִיפֶּען, אוּן טְרֶעהֶרֶען רִינֶען פוּן זֵייעֶרֶע אוֹיגֶען וֶוען זַיי פְרֵייהֶען זִיךְ, אוּן דִי פְרֵיידֶע אִיז פִיעל גְרֶעסֶער, וִוי גֶעוֶועהנְלִיכֶע מֶענְשֶׁענְס פְרֵיידֶע, דַאנֶעגֶען אָבֶּער אִיז דֶער קוּמְמֶער פִיעל מִילְדֶער, דֶען וֶוען דֶער מֶענְשׁ הָאט מִיט וֶועמֶען זֵיין פְרֵיידֶע צוּ טְהֵיילֶען אִיז זַיין פְרֵיידֶע גְרֶעסֶער אוּן דֶער שְׁמֶערְץ מִילְדֶער. אַזוֹי וֶוערְט זֵייעֶר לֶעבֶּען וִוי אַיין שֶׁעהנֶער זָאמֶערְטַאג גֶעפִיהרְט. אוּן אַז אַמָאהל דֶער הִימֶעל אִיבֶּערְדֶעקְט זַיי מִיט שְׁוַוארְצֶע וָואלְקֶען, שְׁטֵעהֶען זַיי אַרוּם אוּן צְוִוישֶׁען בְּלוּמֶען וָואס זַיי הָאבֶּען גֶעפְלַאנְצְט אִין דֶעם לַאנְגֶען טָאג. אַז דִי נַאכְט קוּמְט עֶנְדְלִיךְ אָן לֶעגְט זִיךְ אֵיינֶער שְׁלָאפֶען אוּן דֶער אִיז דֶער גְלִיקְלִיכְסְטֶער. אַזוֹי וֵויינְט דֶער צְוֵוייטֶער פַארְוָואס עֶר קֶען נָאךְ נִישְׁט שְׁלָאפֶען גֵעהְן, אוּן דָאס אִיז דָאס אֵיינְצִיגֶע אוּנאַנגֶענֶעהמֶע פוּן דֶעם פַאמִילְיֶענְלֶעבֶען.

קלאַרא: אוֹיב אַזוֹי וֶועל אִיךְ חֲתוּנָה הָאבֶּען.

הערמאַן: וֶועהר רֶעכְט לִיעבֶּעס פְרֵיילֵין, דָאס בִּילְד אִיזְט וֶועהר רֵייצֶענְד, וָואס טְהוּט מֶען אָבֶּער נָאט בֶּעהִיטֶע אַז דָאס אַלֶעס אִיז פוּנְקְט קַאפּוֹיעֶר פוּן דֶעם וָואס אִיךְ הָאב אַייךְ דָא גֶעזָאגְט?

קלאַרא: נוּ וֶועל אִיךְ נִישְׁט חֲתוּנָה הָאבֶּען!

הערמאַן: דָאס אִיז גְלֵייךְ וִוי אֵיינֶער זָאגְט, אִיךְ וִויל נִישְׁט לֶעבֶּען.

קלארא: יָא אִיךְ וִויל חֲתוּנָה הָאבֶּען וַוייל אִיךְ וִויל לֶעבֶּען און אִיךְ לִיעבּ.

הערמאן: ווִירְקְלִיךְ? דֶעם הֶערְן שְׁטוּצֶער?

קלארא: אָה אַוֶועק אַוֶועק מִיט דֶעם גֶעפּוּדֶערְטֶען, נָאר אַייךְ לִיעבּ אִיךְ (אומארמט איהם) אִיךְ לִיעבּ נָאר אַייךְ.

הערמאן: אוּם גָאטֶעס ווִילֶען קְלַארַא וָואס רֶעד אִיהר?

קלארא: מִיט אַייךְ וֶועל אִיךְ חֲתוּנָה הָאבֶּען!

הערמאן: מִיט מִיר? מִיט מִיר?

קלארא: מִיט אַייךְ לִיעבֶּער הֶערְמַאן.

הערמאן: קְלַארַא אִיהר פֶּערְגֶעסְט אַז...

קלארא: אַז וָואס פֶּערְגֶעס אִיךְ?

הערמאן: אַז אַייעֶר פַאמִילְיֶע אִיז גְרוֹיס און רַייךְ.

קלארא: נוּ וָואסְזֶשֶׁע אִיז?

הערמאן: אַךְ אוּם גָאטֶעס ווִילֶען עֶס קֶען נִישְׁט מֶעגְלִיךְ זַיין.

קלארא: וֶוען אִיךְ בִּין נָאר טְהַייעֶר בַּיי אַייךְ מוּז עֶס אַזוֹי בְּלֵייבֶּען, אִיהר הָאט דָאךְ מִיר אַלֵיין עֶרְשְׁט דָאס פַאמִילְיֶענְלֶעבֶּען אַזוֹי רֵייצֶענְד גֶעשִׁילְדֶערְט, וָואס הֵייסְט? בִּין אִיךְ נִישְׁט דָאס מֶערְכֶען וָואס אִיהר קֶענְט מִיט אִיהר הַאנְד אִין הַאנְד געהן? מִיט דֶער וָואס אִיהר קֶענְט פְרֵייד און לֵייד מְהֵיילֶען

הערמאן: אָה וֶוען אִיךְ זָאל נָאר מֶעגֶען אִיז פַאר מִיר קֵיין אַנְדֶערֶע נִישְׁטָא נָאר אִיהר, וֶוען מִיר זָאלֶען לֶעבֶּען אִין דִי גָאלְדֶענֶע צֵייטֶען וָואס אַלֶעס אִין דֶער וֶועלְט אִיז גְלַייךְ, מִיר וֶועלֶען עֶס אָבֶּער נִישְׁט קֶענֶען אַנְפִּיהרֶען און מִיר וֶועלֶען עֶס נִישְׁט אִיבֶּערְמַאכֶען, אִיהר מוּזְט חֲתוּנָה הָאבֶּען מִיט אַיין מִילְיָאנֶערְס אַיין זָאהן אָדֶער מִיט אַיין בַּאנְקֶערְס אַיין זָאהן, און נִישְׁט מִיט אַיין אָרֶעמֶען לֶעהֶרֶער, אַךְ גָאט! אִיךְ רֶעד שׁוֹין צוּ פִּיעל!

קלארא: און אִיךְ וֶועל אוֹיף דִי אַלֶע זַאכֶען נִישְׁט קוּקֶען און וֶועל חֲתוּנָה הָאבֶּען מִיט אַיין עֶדעלְמַאן ווִי אִיהר וֶוענְט.

הערמאן: אָה ליעבעס פריילין, רופען זי איהרען פערשטאנד צו הילפע עס זינד פיעלע הינדערניסע די געגען אונזער בונד זינד... נור אין דיעזען מאמענט פאלט מיר גראדע קיין איינציגער איין.

קלארא: ווייל עס איז טאקע קיין איינציגער נישטא.

הערמאן: נו שטעלט אייך נאר פאר ווי אלע אייערע פריינדע וועלען זיך צולויפען פון אייך און וועלען זיך מיט אייך שעהמען, און אויך אייער פאטער, אלע וועלען זיך פון אייך וועקציהען און וועלען אייך האסען, אָה פריילין וואלדמאן פארגעסט נישט וואס פאר א שריט איהר מאכט.

קלארא: אט גראדע דעם שריט זוך איך (לאכט).

הערמאן: איהר לאכט? עס איז אונמעגליך.

קלארא: ליעבער עדעל מאן פערציהעט מיר אכט יאהרע וועט איהר געוועהן מיין לעהרער, און וועהרענד דיעזע אכט יאהרע האט איהר מיך אזוי פיעל נישט געלערנט ווי אין דעם מאמענט אין דעם אויגענבליק.

הערמאן: עס טהוט מיר זעהר לייד און עס פערדריסט מיך אויך ווייל.

קלארא: און מיך פערדריסט עס זעהר ווייל...

הערמאן: ווייל?

קלארא: ווייל מיט אייך מוז איך חתונה האבען...

הערמאן: קיין מאהל נישט!

קלארא: נישט איז נישט, איהר קענט דאך מיך אז איך בין נישט בעז, און ווען איך זאל נאך טויזענט מאהל בעסער ווערען ווי איך בין וועל איך מיר די גרעסטע מיהע געבען אייך גליקליך צו מאכען, אבער ניין איך וועל עס טהון נאר אן א שום מיין, מיר וועלען האבען תענוג אין גרעסטען פערגניגען וועלען מיר לעבען ביז איינער פון אונז וועט שלאפען געהן. נו גענוג גיט אהער די האנד, אדער איהר ליעבט מיך נישט?

הערמאן: אָה עס איז זעהר שעהן איין עהרליכער מאן צו זיין אבער זעהר שווער פריילין, פערגעסט נישט אז איך וועל מוזען פאר בושה

בְּעהַאלְטֶען מַיין פְּנִים פַאר אַייעֶר פָאטֶער, דָען ווִי אַזוֹי וֶועל אִיךְ אִיהם קֶענֶען קוּקֶען גְלַייךְ אִין דִי אוֹיגֶען וֶוען אִיךְ וֶועל דָאס אִיהם דַארְפֶען זָאגֶען?

קלארא: נִישְׁט אִיהר, אִיךְ וֶועל דָאס אִיהם זָאגֶען!

הערמאן: אָה פַאר דֶעם גִיטְם וָואס עֶר הָאט מִיט מִיר גֶעטְהוּן אַזוֹי פִּיעל יָאהר זָאל אִיךְ אִיהם זַיין טָאכְטֶער פֶערְפִיהרֶען? אָה נַיין! אָה גְרוֹיסָער גָאט! דִי וֶעהְסְט אַלֶעס, שִׁיטְץ מִיךְ אִין דֶעם גְרוֹיסֶען קַאמְפְּף.

קלארא: אָה עֶדֶעל מַאן, עֶס אִיז נִישְׁט גְלַייךְ ווִי אִיהר זָאגְט, אוּן אִיךְ זָאג אַייךְ אַז מַיין פָאטֶער׳ וֶועט זִיךְ טַאקֶע אַבִּיסֶעל עֶרְגֶערְן, אוּן דָאךְ וֶועט עֶר זִיךְ בֶּערֶעכֶענֶען אַז ס׳אִיז גָאר נִישְׁט אַזוֹי קְרִים, גֶעלְד דַארְפֶען מִיר נִישְׁט, דֶען מִיר הָאבֶען גָאטְלִויבּ גֶענוּג אוּן קֵיין פַיינֶערְן חָתָן פוּן אַייךְ דַארְף אִיךְ אַוַדַאי נִישְׁט, אוּן מַיינֶע פְרֵיינְדֶע וֶועלֶען מִיךְ אוֹיךְ נִישְׁט פֶערְהַאסֶען, יֶעצט מוּז אִיךְ אַייךְ זָאגֶען אַז אִיךְ הָאבּ גֶעוֵויינְט אוּן הָאבּ נִישְׁט פֶערְשְׁטַאנֶען וָואס אִיךְ וֵויין, יֶעצְט פֶערְשְׁטֵעה אִיךְ שׁוֹיז, זָאגט יָא! וָועט אִיהר מִיר אַ שְׁטֵיין פוּן דֶעם הֶערְצֶען אַרָאבְּנֶעהמֶען וָואס פְּרֶעסְט מִיךְ אַזוֹי שְׁטַארְק.

הערמאן: אָה פְּרֵיילֵיין אִיהר בְּרֶענְגְט מִיךְ פוּן זִינֶען.

קלארא: נַיין נַיין מַיין לִיעבֶּער. אוֹי אִיךְ וֶועה אוּנְזֶער בָּרוּךְ קוּמְט.

(אויפטריט ברוך).

ברוך: מוּ־ט ר׳ פְּרֵיילֵיין, מוּ־ט אַייךְ ר׳ הֶערְמַאן, אִיךְ וֶועהר! שִׁיעֶר מְשׁוּגָע. אִיךְ וָועהר שִׁיעֶר פֶערִיקְט חַאפְּט מִיךְ דֶער רוּחַ אוֹיבּ אִיךְ וֶועל מִיךְ הַיינְט נִישְׁט אָנְשִׁכּוֹר׳ן בִּיז צוּם טוֹידְט.

ביידע: וָואס אִיז מִיט דִיר אַזוֹינְס בָּרוּךְ?

ברוך: פְרֶעגְט מִיךְ נִישְׁט אִיבֶּער. אִיךְ שְׁטַארְבּ פַאר שִׂמְחָה, אִיהר וֶועהט דֶען נִיטְט ווִי מַיין קָאפּ דְרֵעהט זִיךְ, אוּן מַיינֶע הֶענְד פַּאטְשֶׁען, אִין מַיינֶע פִּים טַאנְצֶען.

קלאַרא: זאָג שוין וואָס איז מיט דיר אַזוינס די שׂמחה?

ברוך: אויף מיינע הענד האָב איך איהם אויפגעצויגען, איך בין שוין ביי אייער פאָטער פיערציג יאָהר און האָנט האָב איך געהאַט דאָס גליק איהם פון דעם טויט צו ראַטעווען.

ביידע: וועמען?

ברוך: א גזלן איז אָנגעפאַלען אייער פאָטער א גליק איז געווען וואָס מיר זענען אַלע אויף דעם אָנגעקומען. האָט מען דעם גזלן באַלד געבונדען, און ווען מען האָט איהם געפיהרט האָב איך געהאַלטען אין איין שרייען.

קלאַרא: ווי? וואָס? ווער? וועמען?

ברוך: אט פיהרט מען איהם דאָרט איהר זעהט? איך מוז לויפען אַקעגען און זיך מיט איהם רייצען (אב).

קלאַרא: איך האָב נאָך קיין מאָהל נישט געזעהן קיין גזלן קומט מיר וועלען צוגעהן נעהנטער, אָבער זעהט נאָר די פיגור, איין אינטערעסאַנטער מענש, דער מענש ווייזט אוים צו האָבען אַ פיינעם כאַראַקטער זעהט נאָר זיין עדלען בליק, קוקט ווי ער געהט אַזוי דעם קאָפּ אַראָבגעבויגען, אָה ניין ניין דער איז קיין גזלן, שאַ אָט קומט דער פאָטער וועלען מיר שוין וויסען.

(אויפטריט וואַלדמאַן).

אַ וואָס מאַכסטו ליעבער פאָטער? וואָס האָט ברוך דא אָנגעפּלוידערט?

וואַלדמאַן: גאָר נישט מיין ליעבעס קינד.

קלאַרא: אַזוי איז דאָס ריכטיג וואָס דער אַלטער האָט דא געזאָגט אַז דער יונגער מאַן מיט אַזאַ עדעל געזיכט איז אַ גזלן?

וואַלדמאַן: יאָ ער איז, נאָר מען קען רעכענען אַז דאָס איז ביי איהם געווען דאָס ערשטע מאָהל און אויך דאָס לעצטע מאָהל, הי' לעהרער איך זאָג אייך אַז דאָס איז געוועזען איין וועלטענער פאַל, דער יונגער מאַן בעטעלט פיר זיינע קראַנקע מוטער, איך האָב איהם געגעבען אַ פּאָר קאָפּיקעס, איך וואָלט איהם אויך מעהר געוועהן געקענט געבען.

נאָר איהר וַוייסְט דאָך אַז דער מענש גָעהט נאָך זַיינֶע פֶערגְנִיגוּנגֶען פַארגֶעסְט ער אָן די צָרוֹת פוּן דעם צְוַוייטֶען. ער האָט גֶעוואָלְט איך זאָל איהם מעהר גֶעבֶּען און איך האָב מִיך אוּמְגֶעקעהרְט און גֶעוואָלְט אַוֶועקְגֵעהן. איז ער צוּ מִיר צוּגֶעלָאפֶען און האָט אַרוֹיסְגֶעכַאפְּט זַיין וֶועבֶּעל. נאָר אִיך זאָג אַייךְ אַז ער אִיז נִישְט קֵיין גַזְלָן פוּן פְּרָאפֶעסְיָאן.

קלאַרא: גֶעוויס נִישְט!

וואלדמאַן: הֶענְד און פִּיס האָבֶּען אוּנְטֶער איהם גֶעצִיטֶערְט וֶועהרֶענְד ער האָט מִיךְ בַּיי דער בּרוּסְט גֶעפַּאקְט. אַ קִינְד וָואלְט אִיהם גֶעקֶענְט אוּמְוַוארְפֶען מִיךְ עֶרְגֶערְט וָואס איך האָב איהם נִישְט גֶעלָאזְט לוֹיפֶען. דער שְפַּאס קֶען איהם זַיין לֶעבֶּען קאָסְטֶען. און אִיךְ וָואלְט גֶעקֶענְט מִיט אֵיין רוּבֶּעל אוֹיסְקוֹיפֶען דאָס לֶעבֶּען פוּן אַ מֶענְשֶען. קוּמְט מַיינֶע לִיעבֶּע קִינְדֶער מִיר וֶעגֶען דאָךְ קֵיינֶע מֶערְדֶער לָאמִיר זִיךְ אַיין עֵצָה הַאלְטֶען ווי אַזוֹי דֶעם יוּנְגֶען מַאן צוּ בֶּעפְרַייעֶן, וָוארְ'ן אַז ער וֶועט נאָר אַרַיינְפַאלֶען אִין די הֶענְד פוּן דעם גֶערִיכְט אַזוֹי וֶועט אִיהם שוֹין זַיין שְוֶוער צוּ רֶעטֶען (ער לאָזט זיך געהן).

קלאַרא: לִיעבֶּער פָאטֶער, אִיךְ האָב דא מִיט דעם ה׳ לֶעהרֶער וֶועהר פִיעל גֶערֶעדְט פוּן...

וואלדמאַן: עֶס פְרֵייט מִיךְ וֶועהר, שְפֶּעטֶער מַיין קִינְד וֶועלֶען מִיר דֶערִיבֶּער רֶעדֶען, יֶעצְט האָב אִיךְ קֵיינֶע צֵייט (ער לאָזט זיך געהן).

קלאַרא: בְּלַייבּ נאָךְ דא לִיעבֶּער פָאטֶער אַבִּיסֶעל, אִיךְ האָב מִיט דִיר וֶועהר ווִיכְטִיגֶעס צוּ רֶעדֶען.

וואלדמאַן: ווִיכְטִיגֶעס? דוּ ווִילְסְט אַוַדאַי אִיךְ זאָל דִיר קוֹיפֶען אַ נַייעֶם פֶּעבֶּער (אַב).

קלאַרא: יָא ער האָט בַּאלְד גֶעטְרָאפֶען, וָוארְ'ן ווי אִיךְ האָב גֶעוָואלְט מִיט אִיהם אַנְפַאנְגֶען צוּ רֶעדֶען דֶערפוּן אִיז מִיר וַוארְם גֶעוָוארֶען, אָבֶּער אַזוֹי וַוארְם אַז אַ שְוַייס האָט מִיךְ בַּאדֶעקְט. נאָר אִיךְ וֶועל אִיהם שוֹין גֶעפִינֶען, יֶעצְט אִיז די בֶּעסְטֶע צֵייט מִיט אִיהם צוּ רֶעדֶען דֶערפוּן.

(אויפֿטריט ברוך).

ברוך: קוּמט פְרֵיילַיין וֶועט איהר זָעהן ווִי מֶען הָאט דֶעם גַזְלָן אַרַיינְגֶע־
וָוארְפֶען אִין אָסְטְרָאג, עֶר וֶועט שוֹין הָאבֶּען אַ שְׁווַארְצֶען סוֹף.

קלארא: אָה, אִיךְ מוּז גֵעהן זָעהן אַז מֶען זָאל אִיהם קַיין שְׁלֶעכְטֶעס טְהוּן

(קלאַרא, הערמאן אַב).

פערוואנדלונג

(מען פֿיהרט משה־ילען ארעטירען).

ענדע דעם צווייטען אקט.

דְרִיטֶער אַקְט.

(משה'לע אין קערקער).

קאהר: שְׁטִיל גֶעוַואנְד וִוי טִיגֶער,
וִוינְד דִי צִיגַיינֶער,
יָא דִי צִיגַיינֶער. — ביסס

משה: אִין דֶער ווִינְטֶערְסַייט
זֶעהט מֶען וִוי עֶס שְׁטֶעהט אַ בְּלִימַאלֶע אַלֵיין
עֶלֶענְד וִוי אַ שְׁטֵיין.
אִיהר וֶועט עֶס נִישְׁט עֶרְקֶענֶען
ווַייל וַוייט פוּן דֶעם זֶענֶען דִי פֵייגֶעלֶעךְ פֶערְפַלוֹיגֶען
גַאנְץ וַוייט אַוֶועקְגֶעצוֹיגֶען יֶעצְט שְׁטֶעהט עֶס פֶערְלָאזֶען
אִין קֵיינֶער קוּקְט זִיךְ נִישְׁט אוּם און מִיט דֶעם שְׁנֶעע דֶעם בְּלַאסֶען,
ווִיקֶעלְט עֶס זִיךְ אַרוּם ווִי אִיז דֶער גְרִינֶע שַׁאל (ביס)
ווִי אִיז דִי נַאכְטִיגַאל (ביס).

קאהר: שְׁטִיל גֶעוַואנְט וִוי טִיגֶער א. ז. וו. (ביס).

משה: אַךְ! וִוי נוּר צְווַיי שְׁלֶעכְטֶע בְּלִיקֶען פוּן אַ מֶענְשֶׁען קֶענֶען דָאס גַאנְצֶע גְלִיק פֶערְשְׁלִינְגֶען, עֶרְשְׁט מִיט אֵיין טָאג צוּרִיק דָאס הֵייסְט נֶעכְטֶען וֶוען אִיךְ בִּין פוּן דֶער קְרֶעטְשְׁמֶע אַרוֹיסְגֶעגַאנְגֶען דִי זוּן אִיז מִיר פְרִישׁ אוֹיפְגֶעגַאנְגֶען. אוּן וִוי זִיס הָאבּ אִיךְ מִיר מֵיין לִיעד גֶעזוּנְגֶען. אַךְ וִוי גְלִיקְלִיךְ אוּן פְרֶעהלִיךְ בִּין אִיךְ מִיר גֶעוֶוען, דֶער תַּעֲנוּג, דֶער נַחַת,

מײַנע גערַאנקען זענען מיר געפלויגען, איך בין מיר געזעסען רוהיג בײַ דעם טיש, און גליקליך געוועהן מיט דעם געדאַנק אַז באלד וועל איך זעהן מײַן מוטער איך האב מיר אַזוי פארגעשטעלט אין מײַן פאַנטאַזיע, אַז איך וועל מיר אַזוי שטיל אַרײַנגעהן אין דעם געסיל ווי מײַן מוטער איז געזעסען, און איך וועל מיך אַזוי פאוואָלע שארען בײַ די ווענט כּדי זי זאָל מיך נישט זעהן דורך די פענסטער, און אַזוי וועל איך צוקומען צו דער טהיר און גאנץ שטיל אָנקלאַפּען, עס האט זיך מיר אַזוי פאר-געשטעלט ווי זי לעגט אַוועק דאס געניי אין אַ זייט, און אַט העד איך ווי זי געהט מיר עפענען, און איך פאל אַרײַן אין טוּה אַ געשרײַ מוטער ליעבע מוטער! אַך פאָרט געזונד איהר שעהנע לופט שלעסער, אַדיע איהר שעהנע פאַנטאַזיען, יאָ מיט דעם געדאַנק געה איך מיר אַזוי און טרעף די ערשטע באַגעגעניש מײַן ליעבע מוטער אין אַזאַ ביטערע לאגע, די ערשטע אויפנאהמע מײַנע אין געפענגנים, אין צו שטעהן אין געריכט אויף דער אַנקלאַגעבאַנק ווי אַ מערדער, אָה, גערעכטער גאט אין הימעל! האָב איך מײַן שיקזאַל פערדיענט? אָדער לײַדעט דער זאהן פאר זײַנעם פאטער? יאָ שטיל געניג, איך בלאָנדזע שוין אַרום אין מײַנע געדאַנקען, יאָ מען מוז דולדען מען מוז שווײַגען, דען אַזוי האט מיך מײַן מוטער געלערנט, אָה שטאַרקער גאט! די ביזט גערעכט מן הסתם דאַרף אַזוי צו זײַן.

(אויפּטריט קלאַרא).

קלאַרא: פערצײַהעט מײַן העדר וואָס איך שטער אײַך, איך האָב אײַך געבראַכט אַ פּלאַש ווײַן איהר זאָלט אײַער הערץ דערקוויקען, פילײַכט זענט איהר הונגעריג?

משה: אַך נײַן נײַן איך בין וועדער הונגעריג נאך דאָרשטיג.

קלאַרא: איך האב אײַך געבראַכט אַלטען ווײַן גוטען און עטוואס צו עסען.

משה: אַלטען ווײַן ווירקליך גוטען אַלטען ווײַן?

קלאַרא: איך פערשטעה מיך דאַרויף זעהר ווענינ נאר מײַן פאטער זאגט אַז דאס איז אַלטער גוטער ווײַן.

משה: אָה איך דאַנק אייך עדלעם הערץ, איהר האָט מיר מיט דעם וויין אַ גוטען פּרעזענט געמאַכט. נו געשווינד גיט איהם אַהער געשווינד
(ער האפּט די פלאַש).

קלארא: אָה ער מוז זיין אַ גוטער שכור.

משה: טהייערע נשמה, עדלעס קינד, ליעבעס פריילין, שיקט איך בעט אייך דעם וויין אַט דאָ נישט ווייט אין דאָרף אַריין, נעבען דער גרויסער קרעטשמע שטעהט אַ קליין שטיבאלע דאָרט וועט איהר אַ קראַנקע פרוי געפינען אַ קראַנקע פערשמאַכטע פרוי. אָה גיך גיט איהר דעם וויין אויב זי לעבט נאָך.

קלארא: אַך גאָט איך האָב אַ מעות געהאַט ער איז נישט קיין שכור. ער איז אַ פיינער טרייער זאָהן צו זיין מוטער.

משה: אַך גאָט! איך בעט דיך אַז מיין מוטער זאָל בעקומען אַ רפואה אין דעם וויין, אַך פאַרוואָס קען איך איהר אַליין דעם וויין נישט אָבטראָגען נו גיך גיך איך בעט אייך טהייער קינד, איך בעט אייך רעטעט גיך מיין מוטער, אפשר וועט איהר אונזער רעטענדער ענגעל זיין.

קלארא: אָה גוטער מענש איהר זענט נישט קיין גזלן.

משה: גאָט זיי דאַנק אַז אַזאַ טהייערע ווי איהר נעמט זיך פאַר מיר אָן.

קלארא: איך וועל אַליין געהן אייער מוטער אַ פלאַש אַלטען וויין אָב-טראָגען נאָר די פלאַש וויין בעהאַלט פאַר אייך.

משה: איך דאַנק אייך פיעל טויזענד מאָל, נאָר נאָך איין וואָרט ער-לויבט מיר צו פרעגען, ווער זענט איהר שעהנעס פריילין איך זאָל האָטש וויסען פאַר וועמען גאָט צו בעטען.

קלארא: מיין פאָטער הייסט פערדינאַנד וואַלדמאַן אין דאָס שטעטיל געהער צו איהם.

משה: געבענטשטער גאָט!

קלארא: וואָס איז אייך גוטער מענש?

משה: דעם מאן וואס איך האב געוואלט היינט דערשלאגען.

קלארא: יא דער מענש איז מיין פאטער.

משה: מיין פאטער?

קלארא: אך איך מוז אנערקענען פון דאנען איך האב מורא פאר איהם, גאט אין הימעל וואס איז מיט דעם מענשען. (אב)

משה: אזוי איז דאס געוועהן מיין פאטער דער רייכער מאן? אך גאט געריעכטער די שטראפסט נישט אומזיסט, דער מאן וואס איך האב געצויגען דעם וועבעל געגען איהם איז געוועזען מיין פאטער און נאך איין אויגענבליק וואלט איך געוועזען איין פאטער מערדער, אה א שוידער נעהם מיר איבער מיין לייב. עס שטעכען מיך די האר אין מיין קאפ, עס ווערט מיר פינסטער אין מיינע אויגען און עס ווערט מיר לעכטיג אלערליי פארבען שווינדלען מיר דורך די אויגען, וואס וואלט געוועהן ווען איך זאל געוועהן מיין פאטער ערמארדען. אך, געריעכטער גאט! אזוי ווי די פיהרסט אזוי איז רעכט, וואלט דען דאס נישט געוועהן בעשטימט פון דיר אליין אז דער זאהן זאל אליין ראכע נעהמען אן זיין פאטער פאר זיין בעליידיגטער מוטער! יא אבער דאס מעדכען וואס איז פון מיר נאר וואס אנערקענאנגען, וואס פאר א זיס געפיהל קלאפט אין מיין הערץ, זי איז מיין שוועסטער? שטארקער גאט! נאר ווער זאל זיין דער פוסטער פריינד וואס איז מיט מיין פאטער געגאנגען, אך ווער ווייסט אויב דאס איז נישט מיינער א ברודער? און ער איז אזוי פערצערטלט געווארען און ווייסט נישט אז זיין ברודער איז הונגעריג, און מיין מוטער ליגט אויפ'ן טוידטען בעט אך גאט!

(אויפטריט הערמאן).

הערמאן: איך ווינש אייך גליק מיין פריינד.

משה: מען דערקענט אין אייך ליעבער פריינד אז איהר זענט געקומען זאגען א גוטע בשורה, נו זייטזשע מיר ווילקאמען.

הערמאַן: יאָ מײַן פֿרײַנד איך בין געקומען אײַך גליק װינטשען און רוהע ברענגען, איך בין נישט געקומען אײַך מוסר זאָגען װײַל דאָ דאַרפֿען די אײַנענע געװיסען פֿון דעם מענשען מעהר װירקען פֿון מוסר זאָגען צו מוסר הערען.

משה: יאָ ליעבער הערר, איהר האָט פֿאָלקאָמען רעכט, גלױבט מיר אַז איך װעל מײַן הערץ נישט פֿערבײַטען אױף דעם הערץ פֿון דעם פּראָסטען מענשען, נײַן נײַן, מײַן הערץ איז נישט פֿערדאָרבען און דאָך רעכען איך די הײַטיגע בעגעבענהײט נישט פֿאַר קײן זינד, אַ שאַדע װאָס איך קען אײַך מײַנע געדאַנקען נישט אַרױסגעבען, איך פֿיהל עס נאָר אין מיר, איך בעט אײַך מײַן הערר זאָגט מיר װאָס איז דאָ געװען מײַן פֿערברעכען, איך האָב רוהיגען געװאָלט? פֿערװעצט איהר אײַך נאָר אין מײַן לאַגע אײַנען אױגענבליק, האָבען זי עלטערן?

הערמאַן: נאָך אַלס קינד בין איך אַ יתום געבליבען.

משה: אַזױ? אַ שאַדע אַ שאַדע, איהר װעט דאָס נישט קענען אורטײלען און נישט פֿערשטעהן, נאָר אָבער צו בעדענקען אַז מען װעהט עס ליגען דאָ פֿעלדער דאָ װעלדער, אַלדים גיטס פֿון דער װעלט, דאָ אונטערהאַלט מען זיך, דאָ ברעכט מען פֿלעשער שאַמפּאַניער, װעהרענד אײַן אַרמער זאָהן שטעהט בײַ זײַנער קראַנקען מוטער און זעהט װי די כחות געהן איהר אױס װײַל זי האָט שױן פֿינף טאָג נישט געגעסען, און גראַדע דאַמאָלס געהט דורך אײַן װאָהלהאַבענדער מענש און װיל נישט דעם פֿערצװײפֿעלטען זאָהן מיט אײַן רובעל העלפֿען, אָהנע צו װעלען שטערעקט דער פֿערצװײפֿעלטער די האַנד אױס אום צו ערהאַלטען דאָס װאָס די נאַטור האָט אַלע קינדער גלײַך געשענקט, יענער רוהיגט נישט און האָט אױך אַ רעכט דערמיט.

הערמאַן: אָה נײַן מײַן פֿרײַנד, װען אַלע זאָלען זײַן מיט דער מײנונג װאָס איהר װאָלטען אַלע בעדאַרפֿט זיצען װי די ארץ ישראל יודען און װאַרטען אײַף די ארץ ישראל פּישקעס.

משה: מֶעגְלִיךְ וֶעהר מֶעגְלִיךְ, נָאר דָאס מוז אִיךְ אַייךְ זָאגֶען אַז אוּנְטֶער דִי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יוּדֶען וָואלְט מֶען גֶעווִיס נִישְׁט גֶעלָאזְט מֵיין מוּטֶער שְׁטַארְבֶּען אוֹיף דֶער גַאס.

הערמאן: ווִי אִיךְ זֶעה יוּנְגֶער מַאן הָאט אִיהר אַיינֶע גוּטֶע עֶרְצִיהוּנְג גֶע-הַאבְּט אוּן שַׁיינְט נִישְׁט קֵיין גְרָאבּ יוּנְגֶעל צוּ זַיין זָאגְט מִיר.

משה: דָאס וֶועלֶען מִיר לָאזֶען אִין אַ זַייט, דָאס הָאבּ אִיךְ מֵיין מוּטֶער צוּ פֶערְדַאנְקֶען, אוּן טַאקֶע דַאדוּרְךְ פְּלַאגֶען מִיךְ נִישְׁט מֵיינֶע גֶעוִויסֶען, דֶען וֶועלְכֶער זָאהן וָואלְט נִישְׁט דָאס לֶעבֶּען גֶעשְׁטְרֶעקְט פַאר אַזַא מוּטֶער וָואס הָאט גֶעהָארְעוֶועט מִיט שְׁוַויים אַלֶע אִיהרֶע יָאהרֶען אוּם אִיהר קִינְד צוּ עֶרְנֶעהרֶען, אוּן וָואס מִיט דֶעם מָארְד הָאט גֶעזָאלְט גֶעשֶׁעהן דָאס וֶועל אִיךְ אַייךְ אִיבֶּערְצַייגֶען אַז דָאס הָאט גֶעזָאלְט זַיין אַיין פִינְגֶער גָאטֶעס.

הערמאן: אִיךְ פֶערְשְׁטֶעה אַז עֶס אִיז וֶוערְט דִי מִיה אַייךְ נֶעהנְטֶער צוּ קֶענֶען, אִיךְ וָועל אַייךְ בֶּעטֶען אַיינִיגֶע וָואכֶען בַּיי מִיר צוּ בְּלַייבֶּען, עֶס ווִירְד מִיר זֶעהר אַנְגֶענֶעהם זַיין זִיךְ מִיט אַייךְ צוּ צֶערְשְׁטְרַייעֶן, אוּן אַייעֶר מוּטֶער וֶועל אִיךְ אוֹיךְ צוּ מִיר אִין הוֹיז אַרַיין נֶעהמֶען.

משה: אָה פַאר מֵיין מוּטֶער וָועל אִיךְ אַייךְ שְׁטֶענְדִיג דַאנְקְבַּאר זַיין, אוּן וָואס מִיךְ אַנְבֶּעטְרִיפְט ווֵייסְט אִיהר דָאךְ אַז אִיךְ בִּין אַיין פֶערְ-בְּרֶעכֶער וָואס עֶרְוַוארְטֶעט זַיין טָאדֶעסְאוּרְטֵייל.

הערמאן: אָה נַיין מֵיין פְרֵיינְד, אִיהר דַארְפְט ווִיסֶען אַז אִיהר וֶוענְט אַרַיינְ-גֶעפַאלֶען צוּ אַיין בְּרַאווֶען מַאן אִין דִי הֶענְד אַרַיין, אוּן עֶר הַאלְט דָאס פַאר אַ גְרוֹיסֶער עֶהרֶע דִי לִיעבֶּע צוּ אַייעֶר מוּטֶער, אוּן עֶר בֶּעדוֹיעֶרְט זֶעהר אַייעֶר בִּיטֶערֶע לַאגֶע, אוּן דִי גַאנְצֶע גֶעשִׁיכְטֶע וָואס הָאט הַיינְט פַּאסִירְט פֶערְצֵייהֶעט עֶר אַייךְ פוּן דֶעם גַאנְצֶען הֶערְצֶען אוּן אִיהר וֶוענְט פְרֵיי, עֶר הָאט מִיךְ אַהֶער גֶעשִׁיקְט אַייךְ אַייעֶר פְרֵייהַייט צוּ מֶעלְדֶען, אוּן ווִי אַיין פָאטֶער ווִינְשְׁט עֶר אַייךְ גְלִיק צוּ אַייעֶר בֶּעפְרֵייאוּנְג.

משה: ווי הייסט דער גראָסאַרטיגער מאַן?

הערמאַן: ער הייסט וואַלדמאַן!

משה: וואַלדמאַן? איז עס נישט דער וועלבער וואַלדמאַן וואָס איז אין פראַנקרייך געוועסען?

הערמאַן: ריכטיג. און אַזוי ווי זיין פרוי איז איהם אָבגעשטאָרבען איז ער געקומען אַהער אויף זיינע גיטער וואָס זענען איהם צוריקגעבליבען פאָן זיינעם פאָטער.

משה: אַזוי זיין פרוי איז איהם געשטאָרבען? און דאָס מעדכען וואָס איז דאָ פריער געוועזען איז זיין טאָכטער?

הערמאַן: פריילעין קלאַרא? יאָ זי איז זיינע טאָכטער!

משה: און דער יונגער געפּודערטער פריינד איז זיין זאָהן?

הערמאַן: ניין קיין זאָהן האָט ער נישט.

משה: אַזוי? זיין פרוי איז געשטאָרבען און קיין זאָהן האָט ער נישט (האַסטיג) יאָ ער האָט איינעם... איך מיין דעם וואָס איז מיט אייך גע-גאַנגען שפּאַצירען.

הערמאַן: דער איז נישט זיין זאָהן.

משה: הערט אום מיין פריינד, איך וויל אייך עטוואַס בעטען פיהרט מיך צו דעם הערן וואַלדמאַן, און פערשאַפט מיר דאָרט איינע געלעגענהייט ווען איהר קענט איך זאָל מיט איהם אונטער פיער אויגען שפּרעכען קענען, איך וויל איהם דאַנקען פאַר זיין גראָסמוטהיגקייט. נאָר קיין פרעמדער מענש זאָל דאַבּיי נישט זיין ווייל איך וועל נישט קענע רעדען.

הערמאַן: גוט קומט מיט מיר (ביידע אָב)

פערוואנדלונג

(אויפֿטריט קלאַרא, וואלדמאַן, שטוצער).

וואלדמאַן: נַיְין זַיְין מַיְין קִינְד פַּארְנַאכְט אַז עֶס וֶועט וֶוערֶען אַבִּיסַאלֶע קִיהלֶער וֶועלֶען מִיר מַאכֶען אַהִין אַ קְלֵיינֶעם שְׁפַּאצִיֶער.

קלארא: אָה פָּאטֶער אַ מִצְוָה צוּ טְהוּן אִיז דָאךְ וֶועהר שֶׁעהן, נוּ פַאר-וָואסְ'זְשֶׁע דַארְף מֶען דוּרְךְ אַיין בֶּעדִיעְנְטֶען מַאכֶען? אוּן וֶוען דֶער מֶענְשׁ טְהוּט גִיטְס דַארְף עֶר דַאמִיט זַיין פְרֶעהלִיךְ, אוּן מִיר דַאכְט אַז וֶוען מֶען ווִיל זִיךְ אַ פְֿרֵיידֶע פֶערְשַׁאפֶען דַארְף מֶען זִיךְ נִישְׁט אַזוֹי גְרוֹיס הַאלְטֶען וָוארְ'ן וֶוער אִיז דֶען שְׁטָאלְצֶער פוּן דֶער פְֿרֵיידֶע אַלֵיין.

וואלדמאן: וֶוער רֶעד דֶען דָא פוּן שְׁטָאלְץ צוּ פוּן גְרוֹיס הַאלְטֶען זִיךְ? דִי וֵוייסְטְ דָאךְ אַז פַאר אַזֶעלְכֶע זַאכֶען קֶען אִיךְ בֵּייז וֶוערֶען, אִיךְ זָאג דָאךְ דִיר אַז אִיךְ הָאבּ שׁוֹין אַהִין גֶעשִׁיקְט, אוּן מֶען הָאט מִיר גֶע-בְּרַאכְט אַ יְדִיעָה פוּן דֶער פְּרוֹי אַז עֶס גֶעהט אִיהר שׁוֹין בֶּעסֶער. פַארְנַאכְט וֶועלֶען מִיר אַלֶע מַאכֶען אִין דָארְף אַרַיין אַ שְׁפַּאצִיֶער, שְׁטוּצֶער וֶועט אוֹיךְ מִיט אוּנְז מִיטְגֶעהְן.

קלארא: אַז דִי זָאגְסְט אַזוֹי לָאז זַיין אַזוֹי.

וואלדמאן: אִיהר וֶועט דָאךְ דֶערְפוּן הָאבֶען אַ פְֿרֵיידֶע מִיט אוּנְז מִיט צוּגֶעהְן.

שטוצער: אָה אַיינֶע בֶּעגְלֵייטוּנְג דֶעם פְרֵיילֵין קְלַארַא וֶועל אִיךְ נִישְׁט נָאר גֶעהְן, נָאר שְׁפְּרִינְגֶען פְלִיהֶען, נָאר גָאט וֵוייסְט וָואס פַאר אַ קְרַאנְקְהֵייט דִי פְרוֹי הָאט דָארְט, פִילֵייכְט זָא אַיינֶע וֶועלְכֶע אִיז גֶע-פֶעהְרְלִיךְ פַאר דֶעם צְווֵייטֶען.

וואלדמאן: זָאגְט מִיר הֶער שְׁטוּצֶער, וָואס הַאלְט אִיהר אִימֶער דָאס פְּלֶעשַׁאלֶע בֵּיי דֶער נָאז? אִיךְ זָאג אַייךְ דִי וַואהרְהֵייט זַייט אִיהר וֶוענְט דָא צוּ נַאסְט שְׁמֶעקְט אִין אַ יֶעדֶען וִוינְקַאלֶע אַזוֹי וִוי אִין אֵיין אַפָּאטֶעק.

שטוצער: פַארְדָאן ה׳ וַואלְדְמַאן, זִי וֶוערְדֶען דָאךְ צוּגֶעבֶּען אַז בַּיי אַייךְ אִין דִי צִימֶער אִיז דִי לוּפְט נִישְׁט רֵיין, און וֶוען אִיךְ זָאל נָאךְ דָאס פְלֶעשַׁאלֶע פַארְפוּם נִישְׁט הָאבֶּען בַּיי זִיךְ, וַייס אִיךְ נִישְׁט וִוי אִיךְ וָואלְט אוֹיסְהַאלְטֶען, אִיךְ זָאג אַייךְ דִי וַואהרְהֵייט אַז אִיךְ וֶועל מוּזֶען מֵיינֶע קְלֵיידֶער לִיפְטֶערְן אַ גַאנְצֶען מָאנַאט, יָא אִיךְ מוּז גֶעהְן אִין גָארְטֶען אַרֵיין אַבִּיסֶעל פְרִישֶׁע לוּפְט גֶענִיסֶען (אב).

וואלדמאן: בְּרַאוָוא יוּנְגֶערְמַאן אִיךְ הָאבּ גֶעפוּנֶען אַ מִיטֶעל וִוי אַזוֹי זַיינֶער פְּטוּר צוּ וֶוערֶען.

קלארא: מִיט דֶעם מֶענְשׁ וָואלְט אִיךְ קֵיינְמָאל נִישְׁט חֲתוּנָה גֶעהַאט.

וואלדמאן: אִיךְ וִויל אִיהם פַאר קֵיין אֵיידֶעם נִישְׁט הָאבֶּען.

קלארא: אִיךְ קֶען אִיהם גָאר נִישְׁט לֵיידֶען.

וואלדמאן: און אִיךְ קֶען אִיהם אוֹיךְ נִישְׁט לֵיידֶען

קלארא: מֶערְקְווירְדִיג דִי לִיעבֶּע קוּמְט גָאר אוּמְגֶעפְרֶעגְט.

וואלדמאן: יָא מֵיין קִינְד אַזוֹי אִיז דִי לִיעבֶּע.

קלארא: מֶען וַייסְט גָאר נִישְׁט פַארְוָואס אֵיינֶעם לִיעבְּט מֶען, אֵיינֶעם הַאסְט מֶען.

וואלדמאן: יָא יָא מֵיין טָאכְטֶער אַזוֹי אִיז עֶס.

קלארא: עֶס טְרֶעפְט זִיךְ אַז דֶעם וָואס מֶען לִיעבְּט אִיז וֶוערְט מֶען זָאל אִיהם לִיעבֶּען און דֶעם וָואס מֶען הַאסְט אִיז וֶוערְט מֶען זָאל אִיהם הַאסֶען.

וואלדמאן: פַארְשְׁטֶעהְט זִיךְ אַז עֶס אִיז אַזוֹי.

קלארא: אַ שְׁטֵיינֶער אַזוֹי וִוי מֶען קֶען נִישְׁט לֵיידֶען דֶעם ה׳ שְׁטוּצֶער.

וואלדמאן: גאַנץ גערעכט!

קלארא: און ווי אַנגענעהם איז מיר אונזער לעהרער.

וואלדמאן: דא האָסט אויך רעכט!

קלארא: פּאַטער פאַר וואס האט שוין אונזער לעהרער נישט חתונה?

וואלדמאן: יא מיין קינד דאס מוזטו איהם אַליין פרעגען.

קלארא: ער איז מיר אַזוי געטריי.

וואלדמאן: עס טהוט מיר א הנאה.

קלארא: איך בין אָבער צו איהם זעהר גוט.

וואלדמאן: פאַרוואס וואָלסטו איהם דען שלעכט זיין?

קלארא: איך מיין פּאַטער ווען די וואָלסט איהם פאַרשלאָגען ער זאל מיט מיר חתונה האָבען וואָלט ער צופרידען געוועזן. אַיאַ פּאַטער?

וואלדמאן: איך מיין אויך אַז ער וואָלט צופרידען געוועזן.

קלארא: ווערסטו ליעבער פּאַטער דאס וואָלט איך דיך באַלד געפאָלגט.

וואלדמאן: די מיינסט עס ערנסט?

קלארא: יא פּאַטער גאַנץ ערנסט!

וואלדמאן: נא נא מיר וועלען שוין זעהן.

קלארא: די מיינסט עס פּאַטער אין ערנסט?

וואלדמאן: ניין קלאַרא איך מיין עס נישט ערנסט.

קלארא: ניין?

וואלדמאן: ניין קלאַרא דאס דאַרף אין אונזער פאַמיליע נישט געשעהן. און דער לעהרער אַליין וועט אויך איינזעהן אַז עס קען אַזוי נישט זיין.

קלארא: די אַליין ביזטדאך זיין וואהלטהעטער.

וואלדמאן: טאַקע דערפאַר דאַרף ער מיט מיר האַלטען.

קלארא: מיר דאַכט אַז עס וואָלט פון זיינער זייטע זעהר פיין געוועזן גליקליך צו מאַכען די טאָכטער פון זיין וואהלטהעטער.

וואלדמאן: װען די טאָכטער איז אָבער נאָך אַ קינד? היינט וויל זי דאָס קאָפּען און מאָרגען שלײדערט זי עס אַװעק און וויל עפּעס אַנדערש?

קלארא: אַזאַ קינד פּאָטער בין איך שוין נישט.

וואלדמאן: קלאַראַ באַרעכ'ן דיך נאָר גוט, די דאַרפסט װיסען אַז אַ חתן ער זאָל זיין אין דיין שטאַנד װעהסטו אַז די װעסט נישט געפינען װעסטו דיר חתונה האָבען מיט דעם לעהרער, נאָר איך מיין אַז עס װעט זיך נאָך אָנזוכען אַ חתן אין דײנעם שטאַנד פון דיינעט װעגען זאָרג נישט מיין קינד עס װעט זיך שוין געפינען.

קלארא: אָה ניין, דאָס װאָס מיר װעלען געפינען װעל איך דאָך ערשט דאַרפען קענען לערנען אין דעם לעהרער קען איך שוין אַזאַ לאַנגע צייט, זיין הערץ ליגט פאַר מיר אָפען קלאָר װי דער טאָג.

וואלדמאן: די האָסט נאָך נישט געליעבט קלאַראַ, דער לעהרער האָט דיך נאָר ערצאָגען, און די נעמסט די דאַנקבאַרקייט פאַר ליעבע אָן.

קלארא: פאָטער, די האָסט מיר שוין פיעלע מאָל געגעבען צו פער־שטעהען, און די אַלע זאַכען פינדע איך אין דעם לעהרער.

וואלדמאן: װירקליך? נאָך מעהר װי געװינשען!

קלארא: פאָטער, איך ליעב איהם און װער אויך פון איהם געליעבט.

וואלדמאן: די װערסט אויך פון איהם געליעבט? האָט ער דיר דאָס געזאָגט?

קלארא: יאָ!

וואלדמאן: פע דאָס איז נישט שעהן פון זיינער זייטע

קלארא: די זאָלסט געװען זעהן פאָטער װי איך האָב איהם איבעראַשט װען ער איז געקומען רעדען מיט מיר װעגען הערץ שטוצער, איך האָב איהם געזאָגט אַז נאָר מיט איהם װיל איך חתונה האָבען.

וואלדמאן: זעהר איין פעהלער פון דיר, און װאָס האָט ער דיר גע־אַנטװאָרטעט?

קלארא: װייס איך, עפּעס האָט ער געפּלױדערט פון אונזער גרויסען שטאַנד, פאַמיליע, פעטערס, מיהמעס, קורץ ער האָט מיך געװאָלט אָבראַטען דערפון.

וואלדמאן: דאס איז פון איהם זעהר בראוו געוועזען און איך רעכען אז מיט מיר וועט ער גאר נישט רעדען דערפון אזא?

קלארא: יא ער האט טאקע געזאגט אז דאס איז איהם אונמעגליך.

וואלדמאן: דעסטא בעסער ער זאל איך נישט רעדען.

קלארא: איך האב איהם אבער פערזיכערט אז איך וועל דערפון רעדען.

וואלדמאן: דעסטא שלימער, די וועסט מיך אין פערלעגענהייט ברענגען.

קלארא: און איך האב עס שוין געטהון.

וואלדמאן: דאס הער איך שוין.

קלארא: ליעבער פאטער.

וואלדמאן: ליעבע טאכטער.

קלארא: זעה ווי מיינע טרערען קומען מיר אין די אויגען.

וואלדמאן: שליגג זי הערונטער.

קלארא: מיין ליעבער טהייערער פאטער.

וואלדמאן: וואס ווילסטו?

קלארא: זאג מיר נישט אב ליעבער פאטער.

וואלדמאן: לאז מיך צורוה, די מאכסט מיר מיט דיינע טרערען די באקען נאס.

קלארא: מיט קיין אנדערן וועל איך קיינמאל נישט קענען גליקליך זיין.

וואלדמאן: בע, פוסטע זאכען, זיי א גוט קינד, זעץ דיך נאר אנידער, מיר וועלען שוין פון דעם איין אנדערס מאל רעדען, אייל דיך נישט אזוי. האב צייט, און אין איין נו ווייסטו דאך קען קיין שידוך נישט גע-שלאסען ווערען, וויפיעל טעכטער פערגיסען מיידלעך וואס זיי קענען מיט זייער געליעבטען נישט חתונה האבען, דערנאך פערגיסען זיי גאר טרערען פארוואס זיי האבען יא חתונה געהאט, ווענינגסטענס איז דיר אזוי ווי א שטיין פון דעם הערצען הערונטער געפאלען, נא נא די צייט וועט שוין אלעס גוט מאכען.

קלארא: מיין ליעבער זיסער גוטער פאטער. (זי קושט איהם).

וואלדמאן: עס פֶערְשְׁטֶעהט זיך אַז מִיט דַיין מוּטֶער וֶועט זִי הָעטֶּע גֶע־לֶעבְּט וָואלְטסטוּ אַזוֹי גֶעךְ נִישְׁט פַּארְטִיג גֶעוָוארֶען.

(איפּטריט הערמאן).

וואלדמאן: אַ גוּט וָואס אִיהר וֶוענְט דָא הֶערְמַאן.

הערמאן: אַייֶער בֶּעפֶעהל אִיז פִּינְקְטְלִיךְ עֶרְפִילְט גֶעוָוארֶען, דֶעם יוּנְגֶען מַאן הָאבּ אִיךְ שׁוֹין בֶּעפְרֵייט, עֶר אִיז אִין פָארְצִימֶער אוּן וִוינְשְׁט מִיט אַייךְ פֶּערְזֶענְלִיךְ צוּ שְׁפְּרֶעכֶען.

וואלדמאן: דָאס אִיז מִיר זֶעהר לִיעבּ, אִיךְ דַארְף אִיהם מִיט לֵיידִינְגֶע הֶענְד נִישְׁט אַוֶועקְלָאזֶען.

הערמאן: עֶר בֶּעט מֶען זָאל אִיהם לָאזֶען מִיט אַייךְ אוּנְטֶער פִּיעֶר אוֹיגֶען רֶעדֶען.

וואלדמאן: אוּנְטֶער פִּיעֶר אוֹיגֶען וֶועגֶען וָואס אִיז דָאס?

הערמאן: וָוען עֶס וֶועלֶען זַיין פְּרֶעמְדֶע מֶענְשֶׁען וֶועט עֶר נִישְׁט קֶענֶען פוּנם הֶערְצֶען רֶעדֶען פִילֵייכְט אִיז דָאס אַ...

וואלדמאן: גוּט, נוּ גֶעהְזְשֶׁע טָאכְטֶער דֶערְוַוייל מִיט דֶעם לֶעהְרֶער אִין פָּארְצִימֶער, נָאר גֶעהט נִישְׁט אַוֶועק דֶען אִיךְ הָאבּ מִיט אַייךְ וִויכְטִיגֶעס צוּ רֶעדֶען (ביידע אַב)

(אויפּטריט משה.)

וואלדמאן: (רייכט איהם געלד) נָא אוּן גֶעה דִיר מֵיין פְּרֵיינְד גֶעזוּנְטֶערְהֵייט. דַיין מוּטֶער גֶעהט עֶס בֶּעסֶער, אוּן צוּלִיעבּ דַיין מוּטֶער פֶערְצַייהֶע אִיךְ דִיר, אוּז טוּה אַזֶעלְכֶעס נִישְׁט מֶעהר, דֶען גְזֵילָה אִיז אַ שְׁלֶעכְטֶע מְלָאכָה, אַט הָאסְטוּ אַבִּיסֶעל גֶעלְד זִיךְ דִיר נָאךְ אַ מִין גֶעשֶׁעפְט, אוּן אַז אִיךְ וֶועל הֶערֶען אַז דִי בִּיזְט פְלֵייסִיג אוּן אָרֶענְטְלִיךְ אַזוֹי וֶועט מַיין קַאסַא פַאר דִיר שְׁטֶענְדִיג אָפֶען זַיין, נָא מַיין פְּרֵיינְד גֶעה דִיר גֶעזוּנְטֶערְהֵייט.

משה: אִיהר זֶענְט אַ גְרָאסְמוּטהִיגֶער הֶערר אַ גְרוֹיסֶער בַּעַל צְדָקָה, אַ שֶׁעהְנֶער בַּעַל עֵצָה, אוּן אַיין אוּנְגֶעהַייעֶרֶער רַייכֶער מַאן, נָאר אִיךְ

בעט איך טהוט מיר די טובה און שאפט מיר געריכטיגקייט געגען מיינען אונגערעכטען פאטער.

וואלדמאן: מן הסתם האט דיין פאטער רעכט געהאט, די האסט אין קארטען געשפיעלט נאך מיידלעך נאכגעלאפען, נו האט ער דיך פון דער שטיב ארויסגעטריבען די זאלסט אביסעל פולווער שמעקען: דען דאס איז די בעסטע רפואה, ועהסטו יונגער מאן ווען עס איז אזוי האט דיין פאטער פאלקאמען רעכט געהאבט, נאר ווער איז דיין פאטער?

משה: איהר האט א טעות מיין הער, עס איז נישט אזוי, און מיין פאטער קען מיך נאך גאר נישט ער האט מיך נאך קיינמאל נישט געזעהן, נאר די ביטערע טרעהרען פון מיין מוטער דאס איז מיר געבליבען א ירושה פון מיין פאטער. ער האט קיינמאל נישט געפרעגט אויף מיר ער זוכט זיך נישט צו קימערן וועגען וואס איך בין געבוירען אויף דער וועלט.

וואלדמאן: דאס איז זעהר שלעכט פון איהם זעהר נישט גוט.

משה: מיינע ארעמע בעטראגענע מוטער האט מיך אונטער עלענד און קומער אונטער זיפצען און קרעכצען ערצאגען, מיט איהר האנד־ארבייט האט זי זא פיעל ערייכט אז זי א״ז אים שטאנדע געוועזען מיין הערץ מיין גייסט אויסצובילדען און נאך די אלע שלעגע האט זי דאך פון מיר א מענש געמאכט וואס וואלט געקענט איינען פאטער גרויסע פריידע מאכען, נאר מיין פאטער איז אבער פאר זאלכע פריידע נישט עמפפינדליך. און זיינע געוויסען בלייבען איהם גאנץ רוהיג איבער דעם שיקזאל פון זיינעם קינד.

וואלדמאן: אויף דיעזער ארט איז ער דאך א געמיינער מענש.

משה: און ווי איך בין נאר אביסעל עלטער געווארען און האב נישט געוואלט מיינער מוטער צו לאסט פאלען, האב איך מיסען דיעזע קליידער אנציהען, ווייל איך האב ווערער איין פאס נאך איין גע־בורטסשיין געהאבט, נא האבען זיך אונזערע יודאלעך אויף מיר מרחם געוועזן און האבען מיך אין די קליידער אריינגעווארפען...

וואלדמאן: ארמעס קינד.

משה: אָט אַזוי זֶענֶען פֶערְגַאנְגֶען מֵיינֶע בֶּעסְטֶע יוּנְגֶע יָאהרֶען, יֶעדָאךְ הָאט מִיר דִי נַאטוּר דִי אֵיינְגֶענְשַׁאפְט גֶעשֶׁענְקְט אַז אִיךְ בִּין תָּמִיד פְרֵעהלִיךְ גֶעוֶוען כְּדֵי אִיךְ זָאל קֶענֶען שְׁפֶּעטֶער מֵיינֶע בִּיטֶערֶע טֶעג בֶּעוֵויינֶען, דִי פְרֵיידֶע מֵיינֶער יוּגֶענְד אִיז גֶעוֶוען שְׁוַוארְץ בְּרוֹיט אוּן קַאלְט וַואסֶער, נָא וָואס קִימֶערְט דָאס מֵיינֶען פָאטֶער? עֶר זִיצְט זִיךְ בַּיי זַיין גֶעדֶעקְטֶען טִישׁ אוּן זַיינֶע גֶעוִויסֶען זֶענֶען רוּהִיג.

וואלדמאַן: (אַפּאַרט) דֶער יוּנְג צוּבְּרֶעכְט מִיר מֵיין הֶערְץ.

משה: אוּן הַיינְט אִיז גֶעוֶוען דֶער טָאג וָואס אִיךְ הָאבּ שׁוֹין מֵיין מוּטֶער פּוּנְקְט פִינְף יָאהר נִישְׁט גֶעזֶעהן, פָאל פְרֵיידֶע בִּין אִיךְ אַהֵיים גֶענַאנְגֶען אוּם אִיךְ זָאל מִיךְ מִיט מֵיינֶער מוּטֶער זֶעהן, מֵיינֶע גֶעדַאנְקֶען זֶענֶען גֶעוֶועהן פָאל מִיט זִיסֶע חֲלוֹמוֹת פָאל מִיט לִיעבְּלִיכֶע בִּילְדֶער דֶער פַאנְטַאזִיע, אַם עֶנְדֶע הָאבּ אִיךְ מֵיין מוּטֶער גֶעפוּנֶען שְׁוַואךְ, קְרַאנְק, אוּן מִיט אַ זַאק אוֹיף דִי פְּלֵייצֶעס, הוּנְגֶערִיג, נַאקֶעט אוּן דָארְשְׁטִיג, קֵיין בִּיסֶעל שְׁטְרוֹי אוּנְטֶער אִיהר קָאפּ, קֵיין בֶּעהֶעלְטֶענִישׁ פַאר דֶעם רֶעגֶען, דָאס הֵייסְט פָּשׁוּט אוֹיף דֶער גַאס, נוּ אוּן וָואס קִימֶערְט עֶס דָאס מֵיינֶעם פָאטֶער? עֶר הָאט אַ שֶׁעהנֶעם שְׁלָאס אוּן זִיצְט אִין דִי מֶעבְּלִירְטֶע צִימֶער אוּן הָאט זִיךְ זַיינֶע גֶעשֶׁעפְטֶע, יֶעדֶען טָאג וֶוערְט גֶעעֶפֶענְט זַיין קַאנְטוֹר, אוּן אַז עֶר וֶועט שְׁטַארְבֶּען וֶועט מֶען גֶעהן פַאר זַיין לֵייכֶענְצָאג מֶען וֶועט זִינְגֶען אוּן שְׁרַייעֶן צֶדֶק לְפָנָיו יְהַלֵּךְ, אוּן אוֹיף זַיין מַצֵּבָה וֶועט שְׁטֶעהן גֶעשְׁרִיעבֶּען דָא לִיגְט דֶער מֶענְשׁ וָואס אִיז גֶעוֶועזֶען פָאל טוּגֶענְד פָאל מִיט מַעֲשִׂים טוֹבִים.

וואלדמאַן: יוּנְגֶער מֶענְשׁ וֶוער אִיז דַיין פָאטֶער?

משה: דֶער וָואס הָאט דִי שְׁוַואכְהֵייט פוּן אֵיין אֶרֶענְטְלִיכֶעס אוּמְשׁוּלְדִיגֶעס מֶעדְכֶען אִיבֶּערְגֶערֶעדְט דוּרְךְ פַאלְשֶׁע שְׁבוּעוֹת דוּרְךְ פַאלְשֶׁע פֶער־שְׁפְּרֶעכוּנְגֶען, אוּן הָאט בֶּענִיצְט דִי גֶעלֶעגֶענְהֵייט זִי פַאר צְוֵויי אַלְטֶע עֵדוּת מְקַדֵּשׁ צוּ זַיין, מִיט דֶער אוֹיסְזִיכְט אַז דִי עֵדוּת וֶועלֶען דָאךְ לַאנְג נִישְׁט לֶעבֶּען, וֶועהרֶענְד זִי הָאט אֵיין אוּמְגְלִיקְלִיךְ גֶעשֶׁעפְּף אוֹיף דֶער וָועלְט גֶעבְּרַאכְט וֶועלְכֶעס פַארְשֶׁעלְט זִיךְ זַיינֶע יָאהר אוּן טֶעג וָואס אִיז גָאר גֶעבּוֹירֶען גֶעוָוארֶען אוֹיף דֶער וֶועלְט, זַיין אֵייגֶענֶער פָאטֶער

האָט עס דאַצו געבּראַכט אַז דער איינעגער זאָהן האָט איהם שׁיער ערמאָרדעט.

וואלדמאן: ווי אַזוי הייסט דיין פאָטער?

משה: פערדינאַנד וואַלדמאַן, אט אין דעם הויז און פיליכט טאַקע דאָ אין דעם צימער האָט איהר מיין פאָטער מיינער מוטער איהרע טוגענד גערויבט, און מיך האָט ער בעשאַפען אַז איך זאָל מיט צוואַנציג יאָהר שפּעטער אויף דערו תּליה הענגען, און יעצט מיין הער איך בין נישט פריי, איך בין אַייער געפאַנגענער איך וויל נישט פריי זיין, איך בין אַ גזלן און וועל מיך אַליין איינקלאַגען, איהר וועט אַליין הערען מיין אורטייל, איהר אַליין זאָלט הערען ווי איך וועל אין פערצווייפלונג מיין פאָטער פאַרשטעלען, איהר אַליין זאָלט שטעהען און קוקען ווי דער תּלין וועט מיר דעם שטריק אויף דעם האַלז אַרויפלעגען און וועט מיך אַרויף ציהען דאַמאַלס זאָל דאַס בּלוט אין אייך אַזוי פערקיהלט ווערען ווי מיינס אין מיר.

וואלדמאן: האַלט איין גענוג.

משה: און ווען איהר וועט אַהיים קימען פון דער עקזעקוציאָן זאָלט איהר דאָ אויף די ערשטע טרעפּ מיינע מוטער טרעפען ווי זי וועט איהר לעצטען קרעכץ אויסהויכען.

וואלדמאן: האַלט איין אונמענש גענוג...

(אויפטריט הערמאַן).

הערמאן: וואָס איז דאָס? איך הער צו הויך רעדען וואָס געהט דאָ פאָר? יונגערמאַן איהר האָט דאָך נישט געוואָגט...

משה: דאָך הערר, איך האָב יאָ געוואַגט, געוואָגט איינעם זינדער צו ערינערן, אַזוי איך בין אַ מערדער אַ גזלן, איך מוז מיך אַליין איבּער־געבען, און מיין בלוט וועט דאָרט עדות זאָגען געגען דעם מענשען (אַב)

הערמאן: אומגאָטעס ווילען וואָס איז דאָס? איך בעגרייף עס נישט.

וואלדמאן: ער איז מיין זאָהן ער איז מיין זאָהן. גיך ה' לעהרער גיט מיר אַ ראַהט, העלפט איך בעט אייך, גיעך לויפט צו דער קראַנקער

דָארְט אִין דָארְף אַרַיין (הערמאַן. אב) בִּין אִיךְ פָּאם זִינֶען? פַּאנְטַאזִיר אִיךְ? אִיךְ הָאבּ אַיין זָאהן אַיין בְּרַאוָוען לִיעבֶּען יוּנְגֶע און אִיךְ הַאלְט אִיהם נָאךְ נִישְׁט אִין מַיינֶע אַרם? הָע דִיעֶנער בָּרוּךְ וִוי אִיז עֶר?

ברוך: וָוער דֶער גַזְלָן?

וואלדמאן: דִי אַלְטֶער הוּנְד. דֶער יוּנְגֶער מַאן וָואס אִיז דָא בַּיי מִיר עָרְשְׁט גֶעוָועזֶען.

ברוך: עָר וִויל צוּם גֶערִיכְט גֶעהְן, מִיר הָאבֶּען גֶעשִׁיקְט נָאךְ אַ פָּאלִיצֵיי־בֶּעאַמְטֶען.

וואלדמאן: עֶס זָאל זִיךְ קֵיינֶער נִישְׁט אוּנְטֶערְשְׁטֵעהן דֶעם יוּנְגֶען מַאן צוּ בֶּערִיהְרֶען.

ברוך: זֶעהר גוּט.

וואלדמאן: בָּרוּךְ.

ברוך: גְנֶעדִיגֶער הֶערְר דֶער ה׳ שְׁטוּצֶער.

וואלדמאן: אִיךְ דַארְף מֶעהר קֵיין עֵדִים נִישְׁט. אִיךְ הָאבּ אַיין זָאהן וָואס וֶועט מַיין נָאמֶען פֶערְפְּלַאנְצֶען, וָואס וֶועט מִיךְ יַרְשְׁ׳נֶען אַ זָאהן וָואס אִיךְ וֶועל אוֹיף זַיינֶע הֶענְד שְׁטַארְבֶּען, אָה אִיךְ וֶועל אַלֶעם גוּט מַאבֶען, אִיךְ וֶועל מִיךְ נִישְׁט שֶׁעהמֶען, אַלֶע מֶענְשֶׁען אַלֶע בֶּערִיעְנְטֶע מֶעגֶען דָאס וִויסֶען אַז אִיךְ הָאבּ גֶעקֶענְט אִין מַיין קִינְד פֶערְגֶעסֶען אָבֶער... דָאס וֶועל אִיךְ אִיהם שׁוֹין נִישְׁט... בָּרוּךְ, בֶּעט אִיהם עֶר זָאל אַהֶער אַרַיינְקוּמֶען, און וִויפִיעל מֶענְשֶׁען עֶס זֶענֶען דָא זָאלֶען אַלֶע אַהֶער אַרַיינְקוּמֶען, אַךְ מַיין בְּלוּט לוֹיפְט מִיר דוּרְךְ מַיינֶע אָדֶערְן פוּן דִי פִּיס בִּיז צוּם קָאפּ. אַזַא פְרֵיידֶע וָואס אִיךְ הָאבּ עֶס גָאר נִישְׁט פֶערְדִיעְנְט.

(אויפּטריט משה).

אָה קוּם אִין מַיינֶע אַרם. קוּם הֶער מַיין הֶערְץ, מַיין זָאהן, מַיין טְהַייעֶר קִינְד...

פאר האנג פאלט.

ענדע פון דעם דריטען אקט.

פיערטער אַקט.

(וואלדמאן און משה זיצען און דיסקוטירען).

וואלדמאן: אַזוֹי בּיזטוּ אין דער שלַאכט אויך געוועהן? אָה מיין ליעב קינד, גיב מיר אַ קוש, זעהסט, איך וואָלט געוועט אוֹיף וואס די וועלט שטעהט אַז ווען די וואָלסט געוועהן געבּוירען און ערצוֹיגען ווערען בּיי מיר אין שטיעב אַלס משה׳לע וואַלדמאַן וואָלסטו געווים געוואָרען געבען אַזעלכע רייכע עלטערן אַ פּוסטער פריינד, און אַזוֹי אַלס משה׳לע בּערקאוויטש בּיזטוּ אַ וואַייל יונגעל געוואָרען, עס פּער-שטעהט זיך אַז עס האט דיך פּיעל שוויים געקאָסט, געווים האבען דיר דיינע יונגע יאהר נישט אַזוֹי שעהן געבּליהט, דערפאר אָבער מיין זאהן וועל איך דיך יעצט אַלס מיין עפענטליכען יורש ערקלערען, אַיאַ מיין זאהן? נאַ ווי געפעלט עס דיר מיין קינד?

משה: נאַ און מיינע מוטער?

וואלדמאן: די זעהסט מיין קינד, דיין פאטער איז נישט אָרם דאס גאַנצע שטעטעל איז מיינס, און טאקע נישט וויט פון דאנען האב איך נאך אַ גוט און אין פראַנקרייך האב איך נאך דריי גיטער.

משה: אָבער מיינע מוטער?

וואלדמאן: דאס האב איך דאך געוואָלט זאָגען, דיין מוטער קען זיך אויס-קלויבען דעם בעסטען פּלאַטץ ווי איהרע איבּריגע יאהרען צו פער-ברענגען, ווען נישט אין פראַנקרייך זאל זי זיך בעזעצען דא אין דארף אָדער אויף דען אַנדערן גוט, עס איז דאָרטען דא זעהר אַ שעהנער גאָרטען, די בעסטע פרוכטע געפונט מען דאָרטען, אַ ריינער פאַראַדיס, דאָרט זאָל אַ פרעהליכע עלטער איהרע קנעכטשען אויסגלייכען

משה: וואס? דאס הייסט אַז...

וואלדמאן: יאָ יאָ משה'לע, דאָס איז נישט ווייט פון דאַנען, און אז מיר וועלען וועלען די מוטער בעזוכען, וועלען מיר הייבען פערד שפּאַנען און מיר וועלען אַלע מאָל פאָהרען צו איהר אין בעזוך.

משה: נאָ אין אונטער וועלכען נאָמען זאָל דאַרטען מיינע מוטער וואהנען?

וואלדמאן: אָה די נאַר...

משה: אָ איך פערשטעה גוט, איך וועל אויף אַ ווײלע וועקגעהן אום אייך צייט צו געבען די זאַך צו איבערלעגען, נאָר איך מוז אייך זאָגען אַז מיין שיקזאל ווירד ניע אָבגעריסען פאַן דעם שיקזאַל מיינער מוטער, אָה דאָס שווער איך אייך ביי אַלעם וואָס מיר הייליג איז, ווען איך וועל פיהרען דעם נאָמען משה וואַלדמאַן מוז מיינע מוטער אויך ביי דעם נאָמען בלייבען, אָבער ווען מיינע מוטער בלייבט ביי דעם נאָמען בערקאָוויטש אַזוי בלייבע איך אויך משה בערקאָוויטש (אַב).

וואלדמאן: צום טייפעל נאָך אַמאָל וואָס וויל ער? ער וויל אָפּשר די שטילע חתונה וואָס איך האָב געמאַכט מיט זיין מוטער אין געהיים פיר גילטיג ערקלערען, עע יונגערמאַן דו דאַרפסט דיינעם פאַטער קיינע דעות פאָרשרייבען, איך רעדען דאָ ווי וואונדערשעהן איך האָב אַלעם איינגעריכטעט און בין אַזוי פרעהליך וואָס איך האָב מיינע געוויסען צופריעדען געשטעלט, אויף איינמאָל פאַלט מיר נאָר אַ שטיין פאַר די פיס און וויל איך זאָל ווייטער פאַלען, אָה ניין, ווי מיינסטו מיין הערץ? דו שווייגסט אָבער דו רעדסט נאָך... (אוייפטריט הערמאן) אַ גוט וואָס איהר זענט דאָ ה' לעהרער, איך האָב מיך דאָ מיט מיינע געוויסען אין איין פראָצעס פערזעצט, און אַזאַ פּראָצעס קענט איהר נאָר וויסען און פערשטעהן ווער עס האָט רעכט;

הערמאן: אייערע געוויסען האָבען רעכט.

וואלדמאן: אָה ה' לעהרער נאָר נישט אַזוי, איהר ווייסט דאָך נאָך נאָר נישט פון וואָס די רעדע איז דאָ.

הערמאן: די געוויסען האָבען אימער רעכט, ווייל די געוויסען רעדען נאָר דאַן ווען זיי מוזען געערעכט זיין.

וואלדמאן: אַזוֹי! אִיךְ וַויים נָאר נִשְׁט צוּ גֶעווִיסֶען רֶעדֶען אוּן שְׁוַויינֶען, אָה ה׳ לֶעהרֶער, אָט אִין אַזֶעלְכֶע גֶעפִיהלֶע צוּ לֶעזֶען אִיז נִישְׁט אַזוֹי לַייכְט הֶערְט מִיךְ אוֹיס. דִי זַאכֶע דֶערְפוּן אִיז אַזוֹי. אִיךְ הָאבּ מֵיין זוהן גֶעפוּנֶען, אָיאה ה׳ לֶעהרֶער אֵיין בְּרַאוֶוער לִיעבֶּענְסְווִירְדִינֶער יוּנֶגע, פֵייֶערִיג שְׁטָאלְץ אוּן פְרֶעהלִיךְ. אִיךְ וִויל אִיהם מַאר מֵיין אֵיינְצִיגֶען יוֹרֵשׁ עֶרְקְלֶערֶען, וִוי מֵיינְט אִיהר. הָאבּ אִיךְ רֶעכְט?

הערמאן: פָּאלְקָאמֶען רֶעכְט!

וואלדמאן: אוּן זֵיין מוּטֶער זָאל אוֹיף אִיהרֶע אַלְטֶע טֶעג אִין פְרֵיידֶען לֶעבֶּען, דָאס גוּט וָואלְינֶער וִויל אִיךְ אִיהר שֶׁענְקֶען דָארְט זָאל זִי וָואהנֶען, אוּן גַאנְץ נָאךְ אִיהר וִוילֶען זִיךְ אֵיינְרִיכְטֶען, אוּן וִויעדֶער אוֹיפְ-לֶעבֶּען אוּן וִוידֶער יוּנְג וֶוערֶען. וִוי מֵיינְט אִיהר הָאבּ אִיךְ רֶעכְט?

הערמאן: נֵיין!

וואלדמאן: נֵיין? וָואס דֶען זָאל אִיךְ טְהוּן?

הערמאן: נָאךְ אַמָאל אַ חוּפָּה שְׁטֶעלֶען!

וואלדמאן: וַויים אִיךְ וָואס אִיהר רֶעדְט!

הערמאן: אִיךְ קֶען אֵייךְ גוּט ה׳ וַואלְדְמַאן, אִיךְ וַויים אַז אִיהר וֶוענְט נִישְׁט פוּן דִי מֶענְשֶׁען וָואס רֶעדֶען אַרוֹיס סְתַם יָא אָדֶער נֵיין, נָאר אִימֶער נָאר אִימֶער וֶועלְכֶען רִיכְטִיגֶען גְרוּנְד דַאבֵיי הָאבֶּען, אוּן אִיךְ אַלְס רִיכְטֶער פוּן אֵייעֶרֶע גֶעווִיסֶען שְׁטֶעה דָא אוּן עֶרְוַוארְטֶע אֵייעֶרֶע גְרִינְדֶע צוּ הֶערֶען!

וואלדמאן: וַויים אִיךְ וָואס, אִיךְ וֶועל דָאךְ אַם עֶנְדֶע נִשְׁט חֲתוּנָה הָאבֶּען מִיט אַ בֶּעטְלֶערִין.

הערמאן: אִיז דָאס אִין גַאנְצֶען אֵייעֶרֶע גְרִינְדֶע?

וואלדמאן: אוּן נָאךְ גְרִינְדֶע אַ סַךְ גְרִינְדֶע.

הערמאן: וֶוען אִיךְ זָאל זֵיי נָאר קֶענֶען הֶערֶען.

וואלדמאן: אִיךְ בִּין פוּן גְרוֹיסֶען יִחוּס.

הערמאן: אוּן וַוייטֶער?

וואלדמאַן: און ווייטער ווייס איך נישט.

הערמאַן: נו, יעצט מוז איך שוין רעדען, זאָגט מיר דעם אמת, האָט זי אייך מיט איהרע חנ'דעלעך איינגעוויקעלט אז איהר זאָלט זי מקדש זיין?

וואלדמאַן: זיין זי איז געוועזען איין בראַווע ערענטליכע מעדכען.

הערמאַן: האָט עס אייך פיעל מיה געקאָסט זי צו בעוויגען?

וואלדמאַן: װעהר פיעל?

הערמאַן: האָט איהר זי פאַר עדות מקדש געוועזען?

וואלדמאַן: יא!

הערמאַן: און אייער עהרע אַלס פּפאַנד איהר געגעבען?

וואלדמאַן: נו, יא צום טייפעל!

הערמאַן: יעצט מוזט איהר אייער שוואר האַלטען און אייער פּפאַנד אויסלעזען אויב איהר װעגט איין עדעלמאַן, איהר האָט דאַמאַלס געוואָלט בערעכבענען וואס דערפון וועט ווערען, און אז איהר ווילט עס יעצט פאַררעכטען אַזוי האָט איהר נאָך אַלץ די ווערט מען זאָל אייך שעצען און אַכטען, אָבער ווען איהר מיינט עס נאר צו פאַררעכטען מיט איין האַנדפאָל געלד, הערט ה' וואַלדמאַן מיינע שאַרפע װאָרטע איבערלעגט נאר גוט וואס איהר טהוט אייער נאָמען אייער גוט הערץ וועט אויף דער וועלט בלייבען, ווילט איהר עס דען אין גריב מיטנעמען? וואס וואָלט איהר געטהון ווען זי זאָל געווען אין איהר קריט־שער לאַגע דאַמאָלס דאס קינד ערמאָרדעט? איך זאָג עס אייך נאָך אַמאָל דאַנקט גאָט וואס עס שטעהט יעצט ביי אייך אין דער האַנד אַזוי ביליג אָבצוקויפען, ערקלערט מאַנען פאַר אייער פרוי דאס וועט אייך גליקליך מאַכען און ועהר פיעל גליק ברענגען, ערשטענס וועלען אייך די געוויסען נישט פּלאַגען צווייטענס ברענגט זי אייך איינען זוהן וואס אַ קעניג וואָלט אַמאָל זיין גאַנץ קעניגרייך אַוועקגעגעבען, און קענט פרעהליך אויסשרייען פאַר דער וועלט און פאַר אייערע פריינ־דע, איך האָב אַיין בראַוען זוהן און איינע עהרליכע פרוי!

וואלדמאן: פריינד! ווינשט מיר גליק, איך האב איין בראווען זוהן און איינע ערהרליכע פרוי!

הערמאן: זי איז ביי איך אין קאבינעט. אום קיין לערם צו מאכען האב איך זי אריינגעפיהרט דורך דעם גארטען.

וואלדמאן: נא ווען אזוי זאל נאך היטע ביי אונז איינע עפפענטליכע חתונה שטאטפינדען.

הערמאן: איהר האט רעכט, אזוי ווי די גאנצע וועלט האט פריהער געזעהן איהר אומגליק זאל יעדער יעצט איהר גליק זעהן.

וואלדמאן: איך שעהם מיך פאר דעם ערשטען בעגעגעניש מיט איהר ווי א גנב.

הערמאן: איהר מעגט גאנץ רוהיג זיין, מאניעס הערץ איז פראם און גוט

וואלדמאן: און ווידער שעהם איך מיך פאר מיין טאכטער און פאר איהר חתן דעם שטוצער און פאר אלע מיינע הויזלייטע, איך וואלט שוין געוואלט אז עס זאל שוין זיין נאך אלעם. איך וויל מיך פריהער נישט זעהן מיט מאניען ביז אלעס וועט נישט ערקלערט ווערען, הע ברוך רוף אריין מיין טאכטער און דעם ה' שטוצער. איך וועל ביי די גאנצע געשיכטע ערקלערען, און אז דער ה' שטוצער וועט מיר וועלען ווייזען זיין חכמה אזוי מעג ער שוין זיין פערד שפאנען און פאהרען צו אלדע שווארץ יאהר.

(איינטריט קלארא שטוצער הערמאן).

שטוצער: איהר פערלאנגט אונז צו זעהן ה' וואלדמאן? מיר זענען אביסעל שפאצירען געגאנגען, איך מוז איך זאגען ה' וואלדמאן דאס די געגענד זעהט אויס ווי איין פאראדיס, איבערהויפט ווען קלארא שפאצירט מיט, זי איז ווי עווא די מוטער פון אלע דאמען און אלע מענשען נאר איין אדאם פעהלט און דער איז געפינען יאה ער איז געפינען.

וואלדמאן: ווער איז געפינען משהלע איז געפונען אבער נישט אדאם.

שטוצער: וואס פאר א משה'לע?

וואלדמאן: מיין זאהן מיין איינציגער זאהן!

שטוצער: אײַער זאַהן? מײַן פֿאַטער האָט מיר געזאָגט אַז איהר האָט נאָר אײן אײנציגע טאָכטער.

וואלדמאַן: אײַער פֿאַטער האָט עס נישט געקענט וויסען ווייל איך אַליין האָב עס ערשט ערפֿאַהרען.

שטוצער: נישט צום פֿערשטעהען.

וואלדמאַן: קורץ געזאָגט דער יונגער מאַן וואָס איז מיך היינט איבערפֿאַלען דער איז מײַן זאַהן.

שטוצער: ווי איז דאָס מעגליך צו גלויבען?

וואלדמאַן: מײַן גאָט איך שעהם מיך פֿאַר דעם נאַרישען פֿריינד.

הערמאַן: אַזאַ מאַן ווי איהר ווענט זאָל זיך שעהמען פֿאַר...

וואלדמאַן: ער איז אײן זאָהן פֿון מײַנער פֿרוי וואָס איך האָב מיט איהר אין דער יוגענד חתונה געהאַט און באַלד קומט אַהער זײַנע מוטער און איך וועל מיט איהר עפֿענטליך אויפֿס נײַ חתונה האָבען, און ווער עס וועט וואַגען די נאָז פֿערדרעהען וועל איך דעם קאָפּ צושפּאַלטען, יאָ יאָ טאָכטער מײַנע די האָסט אַ ברודער בעקומען מאַך נאָר גרויסע אויגען.

כלאַרא: מײַנסט עס ערנסט פֿאָטער? זאָל איך עס גלויבען?

שטוצער: און ווי הייסט זײַנע מוטער?

וואלדמאַן: זי הייסט, ה' לעהרער זאָגט איהר.

הערמאַן: זי איזט אײַנע בעטלערין!

שטוצער: אײַנע בעטלערין?

הערמאַן: זי הייסט מאַנגע בערקאָוויטש אויב עס איז אײַך געלעגען צו וויסען.

שטוצער: בערקאָוויטש? די פֿאַמיליע איזט מיר אונבעקאַנט!

וואלדמאַן: זי געהער צו אײַנע אָרענטליכע פֿאַמיליע און פֿײַנע מענשען אונד זי איזט לײַדער...

שטוצער: ה' וואַלדמאַן, איך מוז אײַך זאָגען אַז איך פֿערשטעהע שוין וואָס דאָ איז, איהר האָט געוויס אַ מעדכען צוגעשוואוירען אַמאָל אַז איהר

װעט מִיט אִיהר חֲתוּנָה הָאבֶּען אַזוֹי וִוי דִי װעלְט פִיהרְט זִיךְ, אַזוֹי וִוי דִי מָאדֶע אִיז. און זִי הָאט גֶעהַאט אַ װוּנְדַאלֶע, נָא פון וָאלְכֶע זַאכֶען מַאכְט מֶען זִיךְ אַ צִימֶעס?

װאלדמאן: און מַיין זָאהן זָאל זַיין בַּיי מִיר מַיין אֵיינְצִיגֶער יוֹרֵשׁ!

שטוצער: לִיעבֶּעס פְרֵיילַיין, אִיךְ מוּז מִיךְ פַאר אַייךְ אָנְעמֶען אִיהר זָאלְט ווִיסֶען אַז מֶען ווִיל בַּיי אַייךְ דָאס גַאנְצֶע עֶרְבְּטְהֵייל אַװעקְנֶעמֶען.

קלארא: נֶעמְט אַייךְ פַאר מִיר נִישְׁט אָן, דֶען וֶוען עֶר אִיז מַיין פָאטֶערְם זָאהן אִיז עֶר דָאךְ מַיין אֵיינְצִיגֶער בְּרוּדֶער.

װאלדמאן: בְּרַאװָא מַיין טְהֵייעֶר זִיס קִינְד, קוּם אַהֶער לָאמִיךְ דִיךְ חָאטְשׁ קוּשֶׁען, ה׳ שְׁטוּצֶער, מַאכֶען זִי אוּנְז דִי פְרֵיידֶע און לָאזְט אוּנְז אַלֵיין אַבִּיסֶעל, וַוייל דָא װעט בַּאלְד פָארְקוּמֶען אֵיינֶע סְצֶענֶע וָואס אַזוֹינֶע חֲכָמִים ווִי אִיהר זֶענֶען אִיבֶּערְפְלִיסִיג.

שטוצער: נַאטִירְלִיךְ װעל אִיךְ דָא נִישְׁט בְּלֵייבֶּען, אִיךְ בִּין דָאךְ נִישְׁט גֶעקוּמֶען אַהֶער אַזַא שְׁוָואגֶער צוּ הָאבֶּען און אֵיינֶע בֶּעטְלֶערִין אַלְס שְׁווִיגֶערְמוּטֶער, אַדְיֶע ה׳ וַואלְדְמַאן! (אָב)

װאלדמאן: אַךְ אִיךְ לֶעבּ אוּיפְס נַייע אוּיף, און וַויים מַיין טָאכְטֶער, דַיין פַאטֶער הָאט צוּרִיק מִיט 20 יָאהְרֶע אֵיינֶע דוּמְהֵייט גֶעמַאכְט, און הָאט מִיט אֵיין אָרוּם מֶעדְכֶען שְׁטִילֶערְהֵייט חַתוּנָה גֶעהַאט און הָאט אֵיין זָאהְן אויף דֶער װעלְט גֶעבְּרַאכְט, יֶעצְט נָאךְ 20 יָאהר װעל אִיךְ זִי עֶפֶּענְטְלִיךְ פִיר מַיינֶע פְרוֹי עֶרְקְלֶעהְרֶען און אִיהם פִיר מַיינֶען זָאהן, ווִי מֵיינְסְטוּ טָאכְטֶער?

קלארא: וָואס פְרֶעגְסְטוּ מִיךְ לִיעבֶּער פַאטֶער?

װאלדמאן: װעט עֶס דִיךְ נִישְׁט פֶערְדְרִיסֶען דָאס וָואס דוּ פֶערְלִירְסְט?

קלארא: וָואס פֶערְלִיר אִיךְ דֶען פַאטֶער?

װאלדמאן: דוּ בִּיזְט מַיינֶע אֵיינְצִיגֶע עֶרְבִּין גֶעוֶועזֶען.

קלארא: אִיךְ פְרֶעה מִיךְ מִיט מַיין אֵיינְצִיגֶען בְּרוּדֶער!

װאלדמאן: פֶערְלִירְסְט אַזַא גְרָאסֶעס פֶערְמֶעגֶען!

קלארא: מַיין בְּרוּדֶערס לִיעבֶּע זָאל עֶס מִיר בֶּעצָאהלֶען !

וואלדמאן: און אויך מַיין לִיעבֶּע (קושט זיך) ה׳ לֶעהרֶער, דָאס הָאבּ אִיךְ אַייךְ אַלֶּעס צוּ פֶערְדַאנְקֶען, אַזַא מַאן ווִי איהר ווֶענְט מִיט אַזַא לֶעהרֶע פָאל טוּגֶענְד און מַעֲשִׂים טוֹבִים ווָאלְטֶען זִיךְ גֶעמֶעגְט ווִינְטְשֶׁען, אִיךְ בִּין אַ מְיוּחס און אִיהר ווֶענְט אַיין עֶדֶעלְמַאן אִיךְ בִּין אַייךְ ווֶעהר פִּיעל שוּלְדִיג, מַיין טָאכְטֶער, ווִילְסְטוּ מַיין שוּלְד בֶּעצָאהלֶען ?...

הערמאן: מַיין גָאט ! ה׳ וַואלְדְמַאן !

וואלדמאן: שְׁטִיל, שְׁטִיל ! קֵיין ווָארְט מֶעהר !

קלארא: אַךְ ווִי גוּט ווִי וואוּיל מִיר אִיז אוּיף אֵיינְמָאל גֶעווָארֶען !

וואלדמאן: גֶענוּג, אִיךְ וַואר דָא צְווִישֶׁען אַייךְ פֶערְרִיקְט, לָאזְט מִיךְ אַבִּיסֶעל צוּ זִיךְ קוּמֶען, עֶס שְׁטֶעהט מִיר נָאךְ יֶעצְט פָאר אַיין גְרֶעסֶערֶען שְׁרִיט צוּ מַאכֶען ווָאס עֶס ווֶעט פִּיעל מֶעהר הֶערְצְרֵייסֶענְד זַיין, יָא לִיעבֶּע קִינְדֶער אִין אַיין פָּאר מִינוּטֶען אִיז אַלֶּעס פֶערְטִיג, דָאס הֶערְץ קְלַאפְּט מִיר שְׁרֶעקְלִיךְ, עֶס מוּז גֶעשֶׁעהְן, ווִי אִיז מַאנְיֶע ?...

הערמאן: אִיךְ גֶעה זִי אַרֵיינְבְּרֶענְגֶען. (אב)

וואלדמאן: וַוארְט נָאךְ אַבִּיסֶעל, דִיעֶער אוּנְגֶעוְבְּלִיק אִיז שְׁרֶעקְלִיךְ, עֶס שוּדֶערְט מִיךְ, אִיךְ ווֶעל מוּטְה פַאסֶען, פוּן דָארְטֶען ווֶעט זִי אַרוּיסְקוּמֶען, דָאס אִיז גֶעווֶען דָאס שְׁלַאפְצִימֶער פוּן מֵיינֶער מוּטֶער, פוּן דָארְטֶען פְּלֶעג אִיךְ זִי זֶעהן עֶפְּטֶערְס אַרוּיסְקוּמֶען, און אִיךְ פְּלֶעג אִיבֶּעראַאשְׁט ווֶערֶען פוּן אִיהר שֶׁענְהֵייט פוּן אִיהר זִיסֶען שְׁמֵייכֶעל, נָא ווִי ווֶעל אִיךְ יֶעצְט קֶענֶען אִיהר בְּלִיק עֶרְטְרַאגֶען ? יָא משֶׁה׳לֶע זָאל פַאר מִיר בֶּעטֶען ווִי אִיז מַיין זָאהן מַיין משֶׁה׳לֶע ? הֶע ווֶער אִיז דָארְט ? לָאז אַרֵיינְקוּמֶען ווִי אִיז מַיין זָאהְן.

דיענער: אִין זַיין צִימֶער.

וואלדמאן: עֶר זָאל בַּאלְד אַהֶער קוּמֶען.

(אויפטריט הערמאן).

וואלדמאן: נָא ה׳ לֶעהרֶער מַיין הֶערְץ קְלַאפְּט עֶס קֶען שוֹין מֶעהר נִישְׁט אוּיסְהַאלְטֶען, גֶעשְׁווִינְד גֶעשְׁווִינְד, בְּרֶענְגְט זִי אַרֵיין אַהֶער (ער דערזעהט

(מאַניען) אָה מײַנע טהײַערע מאַניע די ערקענסט נאָך די שטימע פון דיין וואַלדמאַן.

מאניע: אָה וואַלדמאן (אומארמען זיך).

וואלדמאן: אָה פּערציהע מאַניע.

מאניע: איך פּערציהע דיר וואַלדמאַן.

(אויפטריט משה).

משה: אָה איך הער די שטימע פון מײַנער מוטער אָה מוטער מוטער פּאַטער פּאַטער.

קאָהר: פרייט אײַך אַלע ליעבע ברודער
מיט דער נייער פריידע די
לאָמיר אַלע זינגען לידער
לאָז זיין א גוטער שעה
הער וואַלדמאַן זאָל לאַנג לעבען
מיט פיעל גליק אין געזונד
און זיין פרוי אויך דאַנעבען
מיט זיין געפונען קינד
גליקליך זאָלט איהר אַלע זיין
און אויך מיט לאַנגע יאָהר
א דאָס ווינשען מיר אײַך אַלע (ביס
או גאָט זאָל אײַך העלפען גאָר.

ביסס

פאָרהאַנג פאלט

ענדע פון דעם פיערטען אקט.